

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMU YÖNETİMİ AÇISINDAN
RÜŞVET, ZİMMET VE İRTİKÂP SUÇLARI

Cihat ACAR

AĞUSTOS-2024

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMU YÖNETİMİ AÇISINDAN
RÜŞVET, ZİMMET VE İRTİKÂP SUÇLARI

Cihat ACAR

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Furkan YILDIZ

AĞUSTOS-2024

T.C.

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Cihat ACAR'ın ‘‘Kamu Yönetimi açısından Rüşvet, Zimmet ve İrtikâp Suçları’’ başlıklı tezi ... /... /... tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ... /... /20... tarih ve ... /... sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. İskender GÜMÜŞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Furkan YILDIZ

Tez Danışmanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Jüri Üyeleri:

Dr. Öğr. Üyesi Burçin AYDOĞDU

Kırklareli Üniversitesi

Doç. Dr. Furkan YILDIZ

Kırklareli Üniversitesi

Doç. Dr. Hayrettin ŞAHİN

Sinop Üniversitesi

BEYAN

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

(İmza)

CİHAT ACAR

ÖZ

KAMU YÖNETİMİ AÇISINDAN RÜŞVET, ZİMMET VE İRTİKÂP SUÇLARI

Acar, Cihat

Yüksek Lisans, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Furkan YILDIZ

Ağustos, 2024

Devlet, toplumsal hayatın oluşmasıyla birlikte toplumun kurallarını düzenleyebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına kamu gücünden istifade etmektedir. Bu gücü de kendisine bağlı olan kamu görevlileri aracılığıyla kullanmaktadır. Kamu görevlisi kendisine görevini ifa edebilmesi için tanınan kamu gücünü kullanırken gerçek veya gerçek dışı suç isnatlarına muhatap olabilmektedir. Kamu görevlisinin maruz kalabileceği gerçek dışı suç isnatlarına karşı korunabilmesi için hukuk sistemimiz kamu görevlisinin yargılanmasını vatandaşların tabi olduğu usullerden daha farklı usullere tabi kılmıştır. Nitelikleri itibariyle kamu görevlisinin korumadan faydalanamayacağı birtakım suçlar da vardır.

Kamu görevlisi ifadesi sırf ceza hukukuna has bir kavram değildir. Anayasa Hukuku, İdare Hukukuna gibi çok sayıda hukuk dalıyla da ilişkili bir ifadedir. Bu nedenle araştırma konusu kamu görevlisi kavramı ceza hukuku açısından incelenmeden önce Türk Hukuku açısından kavrama verilen

anlam üzerinde durularak sonrasında Ceza Hukuku kapsamında değerlendirilmelere yer verilmektedir.

Bu çalışmada kamu görevlisi kavramının tam olarak ne olduğu, kimlerin kamu görevlisi sayıldığı, kamu görevlisinin cezai sorumluluğu, ceza soruşturulmasına ilişkin usullerden temel hatları ile bahsedilmektedir. Devamında da yine kamu görevlisine özgü suçlardan olması ve kamu yönetimi ile de yakından ilişkilisi olması nedeniyle rüşvet, zimmet ve irtikâp suçları kast, yasal unsurlar, fail durumluğu, oluşum şekilleri, teşebbüs hali, etkin pişmanlık hali ve soruşturma usulleri şeklinde anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada uygulamaya yönelik bilgileri vermesi açısından özellikle Yargıtay Kararları olmak üzere örnek yargı kararlarından ve kanun koyucunun amacını anlamak açısından kanun gerekçelerinden yararlanılarak genel bir anlatım yapılmıştır. Doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu, Rüşvet, Zimmet, İrtikâp, Soruşturma,

ABSTRACT

**IN TERMS OF PUBLIC ADMINISTRATION BRIBERY,
EMBEZZLEMENT AND EXTORTION CRIMES**

Acar, Cihat

MSc, Political Science and Public Administration

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Furkan YILDIZ

August 2024

The state benefits from public power in order to regulate the components and meet the needs along with the deaths in social life. This power emerged through the public officials subordinate to him. The stated use of public power by a public official in the performance of his/her duty may vary depending on real or false criminal charges. In order to protect the public official against unreal crimes that he may be exposed to, our legal system has subjected the public official to different procedures than the procedures that apply to the trial performance of the public official. There are also some crimes for which the protein cannot benefit from the protection of a public official.

What exactly this public official is, who is considered a public official, the criminal liability of the public official, and the procedures regarding the investigation of the penalty will be explained in basic terms. In the following, bribery, embezzlement and extortion crimes will be explained in terms of intent, legal elements, malfunction, formation forms, establishment status, active transaction status and investigations, as they are crimes specific to public officials and are detailed with public administration.

In this study, what exactly the concept of public official is, who is considered a public official, the criminal liability of the public official, and the procedures regarding criminal investigation will be discussed in basic

terms. In the following, the crimes of bribery, embezzlement and extortion will be explained in terms of intent, legal elements, perpetrator status, forms of formation, state of attempt, state of effective regret and investigation procedures, as they are crimes specific to public officials and are closely related to public administration.

In the study, a general explanation will be made using sample judicial decisions, especially the Supreme Court Decisions, and the justifications of the law to understand the purpose of the legislator, in order to provide practical information.

Keywords: Public, Bribery, Embezzlement, Extortion, Investigation

Kamu Görevlisi Açısından Rüşvet, Zimmet ve İrtikâp Suçları konulu yüksek lisans tezimin hazırlık, yazım ve savunma aşamalarının tümünde benden desteklerini esirgemeyen danışman hocam sayın Doç. Dr. Furkan YILDIZ'a, jüri üyesi sayın hocalarıma, sevgili eşim Feyza BAYRAKTAR ACAR'a ve kızlarım Hafsa Miray ile İkra Lina'ya içtenlikle teşekkür ederim.

Cihat ACAR

2024, İstanbul

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1.GENEL BİLGİLER.....	3
2.TÜRK HUKUKUNDA KAMU GÖREVLİSİNİN TANIMI	5
2.1 Tanımı ve Genel Bilgiler	5
2.2 Kamu Görevlisi Gibi Cezalandırılanlar	6
2.3 Kamu Görevlisi Sıfatı	6
2.4 Kamu Görevlisi Tarafından Suç İşlenmesi	7
2.5 Kamu Görevlisine Karşı Suç İşlenmesi	7
3.KAMU GÖREVLİSİNİN ADLİ YÖNDEN SORUŞTURULMASI	9
3.1 Genel Bilgiler	9
3.2 Soruşturma İzni.....	10
3.2.1 Soruşturma İzni Süre.	11
3.2.2 Soruşturma İzni Verecek Makam.....	12
3.2.3 İşleme Konulmayacak İhbar Ve Şikâyetler.....	13
3.2.4 Soruşturma İzni İşlemlerine Karşı İtiraz.	14
3.2.5 Soruşturma İzni Gerekmeyen Haller.....	15
4.RÜŞVET, ZİMMET VE İRTİKÂP SUÇLARI.....	17
4.1 RÜŞVET SUÇU.....	17
4.1.1 Genel Bilgiler	17
4.1.2 Benzer Suçlardan Farkı.....	19
4.1.2.1 Görevi Kötüye Kullanma Suçu.....	19
4.1.2.2 Nüfuz Ticareti Suçu.....	19
4.1.2.3 Diğer Suçlar.....	20
4.1.3 Korunan Hukuki Değer	20
4.1.4 Suçun Unsurları.....	20
4.1.4.1 Fiil	20
4.1.4.2 Fail.....	22
4.1.4.3 Mağdur	23
4.1.5 Özel görünüş Şekilleri.....	23
4.1.5.1 Teşebbüs.....	23
4.1.5.2 İştirak.....	25
4.1.5.3 İçtima.....	27
4.1.6 Etkin Pişmanlık	28

4.2 ZİMMET SUÇU.....	31
4.2.1 Genel Bilgiler	31
4.2.2 Korunan Hukuki Değer	32
4.2.3 Zimmet Suçunun Çeşitleri.....	33
4.2.3.1 Basit Zimmet	33
4.2.3.2 Nitelikli Zimmet	33
4.2.3.3 Kullanma Zimmeti	34
4.2.4 Suçun Unsurları	34
4.2.4.1 Fiil	34
4.2.4.2 Fail.....	35
4.2.4.3 Mağdur	37
4.2.5 Daha Az Cezayı Gerektiren Haller.....	37
4.2.6 Özel Görünüş Şekiller.....	37
4.2.6.1 Teşebbüs.....	37
4.2.6.2 İştirak.....	38
4.2.6.3 İçtima.....	39
4.2.7 Etkin Pişmanlık	39
4.3 İRTİKÂP SUÇU.....	41
4.3.1 Genel Bilgiler	41
4.3.2 Benzer Suçlardan Farkı.....	41
4.3.2.1 Yağma Suçu	42
4.3.2.2 Dolandırıcılık Suçu	42
4.3.2.3 Görevi Kötüye Kullanma Suçu	42
4.3.2.4 Zimmet Suçu	42
4.3.2.5 Rüşvet Suçu.....	43
4.3.3 Korunan Hukuki Değer	43
4.3.4 Suçun Unsurları.....	44
4.3.4.1 Fiil	44
4.3.4.2 Fail.....	44
4.3.4.3 Mağdur	45
4.3.5 Hareket Şekillerine Göre İrtikâp Suçu	45
4.3.5.1 İcbar Suretiyle İrtikâp.....	45
4.3.5.2 İkna Suretiyle İrtikâp.....	47
4.3.5.3 Hatadan Yararlanma Suretiyle İrtikâp.....	47
4.3.6 Özel Görünüş Şekilleri.....	48
4.3.6.1 Teşebbüs.....	48
4.3.6.2 İştirak.....	48
4.3.6.3 İçtima.....	48

4.3.7 Etkin Pişmanlık	49
SONUÇ	51
KAYNAKÇA	53

KISALTMALAR

AY.	: Anayasa
b.	: Bent
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
c.	: Cümle
CD.	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CK	: Ceza Kanunu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve devamı

GİRİŞ

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 6/1.c maddesinde kamu görevlisini; “kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi” olarak tanımlamamıştır. Kamu görevlisi tanımı yürürlükte olan 1982 Anayasası’nın 128/1 maddesinde de TCK ile benzerlik göstererek şu şekilde düzenleme altına alınmıştır:

“Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.”

5237 sayılı TCK ve Anayasa’nın düzenlemeleri bir arada değerlendirildiğinde; her iki düzenlemenin de birbirine paralel şekilde düzenlendiği görülmektedir.

Kamu görevlisi tanımı her ne kadar memur kavramı ile eş anlamlı olarak kullanıyor olsa da gerek Anayasa hükmü gerekse TCK hükmü birlikte değerlendirildiğinde; kamu görevlisi kavramının daha geniş bir kitleyi kapsayan bir kavram olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu görevlileri sahip oldukları statü ve iftira mahiyetinde olabilecek suçlamalara maruz kalma ihtimallerine bulunduğundan, kamu görevlileri genel yargılama usullerinden daha farklı usuller ile soruşturulurlar. Hukuk sistemimizde kamu görevlisinin soruşturulmasında istisnalar dışında izin sistemi mevcuttur. İzin şartı gerçekleşmedikçe kamu görevlisi hakkında soruşturma işlemlerine başlanamayacaktır.

Rüşvet, zimmet ve irtikâp suçları yukarıda belirtilen izin şartı dışında kalan suçlardır. Bu suçlar kamu idaresine olan güveni sarsan suçlar olmaları nedeniyle bu suçlarda doğrudan soruşturma başlanabilmesi ehemmiyetli görülerek izin şartı dışında bırakılmıştır. Bu suçların da diğer bütün suçlarda olduğu kendilerine has yasal unsurları bulunmaktadır. Bu unsurlar aşağıda ayrıntılı şekilde anlatımda bulunmuştur.

Çalışmanın ilk bölümünde kamu görevlisi hakkında genel bilgilere, ikinci bölümünde kamu görevlisinin Türk hukukundaki tanımına, üçüncü bölümde kamu görevlisinin adli yönden soruşturulmasının usul ve işlemlerine, devamındaki dört, beş ve altı numaralı bölümlerde de sırasıyla rüşvet, zimmet ve irtikâp suçları hakkında genel bilgilere, yasal unsurlarına, teşebbüs, iştirak ve içtima durumlarına örnek yargı kararları ışığında anlatımlara yer verilmiştir.

1.GENEL BİLGİLER

Kamu görevlisi kavramı birden fazla hukuk dalının konusunu doğrudan ilgilendiren bir kavramdır. Farklı mevzuat içerikleri incelendiğinde kamu görevlisi kavramını tam ve bütün hatları ile ortaya koyan bir tanıma ulaşmak mümkün değildir.

Hukukumuzda 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kamu görevlisi ile ilgili tanımlara yer verildiğini söylemek mümkündür. 4688 sayılı yasanın tanımlar başlıklı bölümünde bulunan 3/1.a maddesinde kamu görevlisi genel hatlarıyla kamu görevlisinin işçi sınıfından olmaması, kadro veya sözleşme bağının bulunması, adaylık veya deneme sürelerini tamamlaması şeklinde şartlara bağlanarak tanımlanmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 6. Maddesinde ise kamu görevlisi ‘*kamuya ait faaliyetlerin yürütülmesine seçim ve atama veya herhangi bir suretle katılan kişiye*’ şeklinde bir tanıma yer verilmiştir. 4688 sayılı kanun tanımlamasında çalışılan kurumdaki bağına göre bir tanıma seçmiştir. Türk Ceza Kanunu ise yapılan işe göre bir tanım yapma yoluna gitmiştir (Aydın, 2010).

2.TÜRK HUKUKUNDA KAMU GÖREVLİSİNİN TANIMI

2.1 Tanımı ve Genel Bilgiler

Kamu görevlisi kavramı Anayasa Hukuku açısından ele alındığında Anayasamızın 128. maddesinin üzerinden yola çıkarak Anayasamızın kamu görevlisinin tanımından ziyade kamu görevlilerinin görevlerinden bahsettiği görülmektedir. Bu hükümden yola çıkarak kamu görevlilerinin görevlerini aslı ve daimi olarak yerine getiren kişiler oldukları ve ayrıca memurlar-diğer kamu görevlileri şeklinde de bir ayırımdan söz edildiği söylenebilir (Akyılmaz/Sezginer/Kaya, İdare Hukuku, s. 644.).

Anayasamızın düzenlemesinde bulunan memurlar-diğer kamu görevlileri şeklindeki ayırım, m.129’da da sürdürülmüştür. M.129’da memurlar ve diğer kamu görevlilerinin disiplin soruşturmalarına dair düzenlemeler bulunmaktadır (Kanlıgöz, “1982 Anayasasına Göre Kamu Görevlisi Kavramının Anlam ve Kapsamı”, AÜHFD, C. 43, S. 1, 1951, s. 172 vd).

Türk Ceza Kanunu kapsamında önceki bölümde yer verilen tanımlama kamu görevlisi kavramının sınırlarını oldukça genişleterek yapılmıştır. Bu kadar geniş bir tanıma yer verilmiş olması madde gerekçesinde bu şekilde gerekçelendirilmiştir “(Kaya, S. 2021, *İdari Sorumluluk Bağlamında Kamu Görevlisinin Kişisel Kusuru*, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi).

İdare Hukukunun çalışma alanının kapsamı açısından konuya bakıldığında ise kamu görevlisi kavramının birden fazla anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bu anlamları geniş - dar olmak üzere ikiye ayrılabilir. Geniş bir kavram olarak kamu görevlisini; hukukî statülerine ve hiyerarşik vaziyetlerine bakmaksızın, kamuda çalışan bütün görevlileri kapsamaktadır (Günday, s.504.). Dar bir kavram olarak da kamu görevlisi Anayasanın 128 inci maddesinde idari ilkeler çerçevesinde yürütmekle mükellef oldukları asıl ve süreklilik barındıran faaliyetleri yapan ve yürüten kişileri ifade etmektedir (Giritli/Bilgen/ Akgüner, s. 523.).

Türk Hukuk açısında önem arz eden bir kavram olması nedeniyle kamu görevlisi kavramı, değişik hukuk dalları ve farklı bakış açıları ile düzenlenmiş bulunmaktadır. Ceza hukukunun benimsediği kamu görevlisi kavramı diğer hukuk dallarına göre daha farklı bir yaklaşımdadır. Bu farklılık esaslı olmayıp kapsadığı kişiler açısından kaynaklanan bir farklılıktır. Bu nedenle kamu görevlisi tanımı yaparken hukuk düzeninden bir bütün halinde istifade etmek gerekmektedir (Aydın, ‘‘Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı’’, Ankara Barosu Dergisi (2010): 0-0).

2.2 Kamu Görevlisi Gibi Cezalandırılanlar

Bazı özel kanunlardaki düzenlemelere göre bir kısım kişilerin kamu görevlisi olmamalarına rağmen kamu görevlisiymiş gibi cezalandırılacaklarını özel olarak belirtilmiştir. Belirtilen düzenlemeler; 1163 sayılı Kooperatifler Kanun'unda kooperatifin yönetim kurulu üyeleri ile memurlarının kooperatif ile ilgili olarak işledikleri suçlar, özel güvenlik görevlilerinin görevlerine ilişkin olarak işledikleri suçlardan dolayı, odalar, borsalar ve birliğin organ üyeleri ile personelinin görevlerinin yerine getirirken işledikleri suçlar şeklinde bir kısmı belirtilebilir. Ancak özel bazı kanunlarda da burada sayılanların dışında kamu görevlisi sayılan kişiler mevcuttur. Kamu işçileri ve geçici işçi statüsündeki kişilerin de eylemlerini kamusal faaliyet kapsamında gerçekleştirmeleri nedeniyle ceza hukuku açısından kamu görevlisi gibi cezalandırılabilecekleri söylenebilir. Ayrıca rüşvet veren kişi kamu görevlisi olmamasına rağmen kamu görevlisi gibi cezalandırılarak bu başlık altında sayılabilir.

Bu düzenlemeler kamu görevlisi tarafından işlenen suçlara ilişkin olup, düzenleme içeriklerinde kamu görevlisi aleyhine işlenen suçlar açısından kamu görevlisi sayılacaklarına dair bir içeriği bulunmamaktadır.

2.3 Kamu Görevlisi Sıfatı

Kamu görevlisi sıfatı, kamu görevlisinin mesleği dolayısıyla icra ettiği bütün faaliyetlerde geçerlidir. Kamu görevlisi görevi nedeniyle bir fiil işledikten sonra kamu görevlisi niteliği ortadan kalkmış olsa dahi fiilinden kamu görevlisi olarak sorumlu tutulacaktır. Kamu görevlisi niteliği sona

erdikten sonra kamu görevlisinin suç oluşturan bir hareketinin ortaya çıkması durumunda fail kamu görevlisi olarak cezalandırılacaktır. Bazı istisnai durumlardan kanun koyucu kişilerin donandığı kamu görevlisi sıfatı ile olan bağı kopmuş olsa bile failin kamu görevlisi olarak sorumlu tutulacağını da özel olarak düzenlemiştir. Örneğin TCK m.258/2’de düzenlenen ‘göreve ilişkin sırların açıklanması suçu’nda suçun işlendiği sırada kamu görevlisi sıfatının var olması şartı aranmamaktadır (Artuk-Gökçen-Yenidünya, 2013).

2.4 Kamu Görevlisi Tarafından Suç İşlenmesi

Kanun koyucu kamu görevlisince suç işlenmesi halini genel bir cezayı arttırıcı neden olarak kabul etmemiştir. Sınırlı sayıda düzenleme yoluna gitmeyi tercih etmiştir. Bazı suçları kamu görevlilerine özgüleyerek düzenleme altına almıştır. Bu suçların bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Rüşvet
- Zimmet
- İrtikap
- Türk Ceza Kanunu m.86/3.d
- Türk Ceza Kanunu m.137/a
- Türk Ceza Kanunu m.281/2
- Türk Ceza Kanunu m.282/3

Türk Ceza Kanunu içerisinde düzenlenen hükümler, kamu görevlisi sıfatının kötüye kullanılması ile kasten yaralama, suç delillerinin ortadan kaldırılması, kara paranın ve bu suç gelirlerinin aklanması gibi suçları içine alarak kamu görevlisinin görevinden dolayı işlemesi veya dahlinin olması muhtemel fiillerin altına çizmiştir.

2.5 Kamu Görevlisine Karşı Suç İşlenmesi

Türk ceza sistemi kamu görevlisine karşı işlenen suçlar bakımından genel bir nitelikli hal düzenlememiştir. Ancak bazı özel düzenlemeler ile

kamu görevlisine karşı işlenen suçların cezası arttırılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır; TCK'nın kasten öldürme suçunun düzenlendiği 82/1-g, kasten yaralama suçunu düzenlediği 86/3.c maddeleri içerisinde kamu personelinin yürüttüğü kamu görevi nedeniyle ifadesi suçun nitelikli halini ortaya koyarak daha ağır bir cezayı gerektirmektedir. Benzer şekilde, işkence suçunun düzenlendiği 94/2-c maddesindeki “avukata veya diğer kamu görevlisine karşı görevi dolayısıyla” işlenmesi halinde, hakaret suçunu düzenleyen 125/3.a maddesindeki “kamu görevlisine karşı görevinden dolayı” işlenmesi halinde, mala zarar verme suçunun düzenlendiği 152. maddesindeki “sona ermiş olsa bile, görevinden ötürü öç almak amacıyla bir kamu görevlisinin zararına olarak” işlenmesi halinde şeklindeki maddeler ile cezayı ağırlaştıran haller olarak ortaya konmuştur (Artuk-Gökcen-Yenidünya, 2013).

3.KAMU GÖREVLİSİNİN ADLİ YÖNDEN SORUŞTURULMASININ ŞARTLARI

3.1 Genel Bilgiler

Kamu görevlilerinin özel yargılamalarıyla ilgili olarak üç farklı yargılama usulü vardır. Bu usullerden ilki ‘‘soruşturma izni’’dir. Soruşturma izni usulünde kamu görevlisi hakkında soruşturma yapılabilmesi ancak yetkili idari makamdan izin alınabilmesi ile mümkündür. İkinci usul ‘‘soruşturma usulü’’dür. Bu usulde, yetkili idari makam, soruşturma konusu olaya ilişkin hazırlık soruşturmasını yaptıktan sonra soruşturma açılıp açılmayacağına dair kararı verir. Sonuncusu ise ‘‘yargılama usulü’’dür. Bu usulde kamu görevlisinin yargılanması yetkili idari makam tarafından gerçekleştirilir. Türk Hukuk Tarihi içerisinde her üç usul de uygulanmış ise de; yürürlükte olan 4483 sayılı Kanun ile soruşturma izni alınması usulü uygulanmaya başlanmıştır (Avcı, M. ,2007).

Kamu görevlileri görevlerini ifa ederlerken birden fazla kişi ve kurum ile ilişkili olan işlemleri gerçekleştirmektedir. Bu işlemlerden bazıları ilgili kişi veya kurum aleyhine işlemler de olabilir. Aleyhine işlem yapılan kişi veya kurum işlem neticesinde kamu görevlisine karşı bir husumet içerisine girebilmektedir. Bu nedenle de kamu görevlilerine kanun ve sair düzenlemeler ile bazı güvenceler getirme gereği ortaya çıkmıştır. Görevleri ile ilgili olan adli soruşturmalarda soruşturma izni araması da bu durumlardan bir tanesidir. Kamu görevlisinin göreviyle alakalı olarak işlediği suçlardan soruşturulması bazı istisnalar dışında bir ‘‘soruşturma izni’’ müessesine tabidir. Soruşturma izni soruşturmayı yapacak merciinin soruşturmaya başlamadan önce muhakkak tamamlaması gereken bir soruşturma şartıdır. İzin işlemi tamamlanmadan bir soruşturmaya başlanması mümkün değildir. Yukarıda da bahsedildiği gibi soruşturma iznine tabi olma durumu kamu görevlilerinin görevleri ile alakalı olarak işledikleri iddia olunan suçlar için aranan bir şarttır. Kamu görevlisinin kişisel suçları ile ilgili olarak böyle bir şartın varlığından söz etmek mümkün değildir.

Kamu görevlilerine böyle bir güvence verilmesi Anayasa Mahkemesi'nin eski bir (14.11.1967 tarihli) kararında da; bu durumun bir imtiyaz sağlama olmadığı, kanunun sağladığı bir teminat olduğu belirtilmiştir. Burada asıl amacın kamu faaliyetlerinin aksamaması olduğu söylenebilir.

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kapsamına genel devlet işleri ile kamu tüzel kişilerinin genel idari hizmetleri esnasında yerine getirdikleri görevleri esnasında kamu görevlilerinin ‘‘görevleri sebebiyle’’ işledikleri suçları almaktadır. Kanun kapsamını sadece memurları almamış daha geniş bir kitleyi kapsamıştır (Avcı, M., 2007).

4483 sayılı kanun yukarıda belirtildiği üzere memurların ve kamu görevlilerinin sadece görevleri esnasında işledikleri suçları hüküm altına almıştır. Örneğin Danıştay 1. Dairesi 28.03.2006 tarih, 2006/191 Esas, 2006/336 karar sayılı kararında; belediye başkanı ile fen işleri müdürünün belediyenin etkin ortağı bulunduğu şirketin faaliyetleri kapsamındaki eylemleri ile ilgili olarak kamu görevlisi sayılmadıklarını, özel hukuk hükümlerine tabi olduklarını belirtilmiştir

Soruşturma izni verilmesine ilişkin maddeler 4483 sayılı kanunun 4.5 ve 7. Maddelerinde düzenlenmiştir.

3.2 Soruşturma İzni

Yukarıda da belirtildiği üzere, soruşturma izni ceza yargılaması açısından bir soruşturma şartıdır. Savcılık ilgili kurumdan soruşturma izni almaksızın doğrudan doğruya soruşturma yapamayacaktır. Savcılık soruşturma izninin sonucunu beklerken kaybolması muhtemel delilleri toplayabilir, acil işleri yapabilir. Soruşturma izni alınmadan önce failin ‘‘şüpheli’’ sıfatı ile anılması mümkün değildir. Bu nedenle savunma da alınamayacaktır. Soruşturma izni suç için değil eylem odaklı alındığı için suçun hukuki niteliğinin değişmesinin bir önemi yoktur.

3.2.1 Soruşturma İzninde Süre

Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 7. maddesinde soruşturma izni hakkında verilecek karara ilişkin süreyi düzenlemiştir. Maddede bu süre 30 gün belirlenmiş ise de; mecburi durumlarda ek olarak 15 günlük bir süre de belirtilmiştir. Yani yetkili mercie toplamda 45 günlük bir süre verilmiştir. 7.m (1)'e göre belirtilen süre, yetkili merciin suçun işlendiğini kendi veya 4. maddede belirtilen şekilde öğrenmesi ile başlamaktadır. Soruşturma izni vermeye yetkili merci, suçun işlendiğinden kendiliğinden veya soruşturma izni talep eden Cumhuriyet Başsavcılığının soruşturma izin talebiyle veya herhangi bir ihbar veya şikâyet alındığında haberdar olabilecektir (Güzel, S.,2022: 2082-2110).

Ek süre olarak belirtilen 15 günlük ek sürenin bitiş tarihinin tatil olan bir güne rastlaması halinde 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 39. Maddesinde belirtilen düzenlemeye göre değerlendirme yapılır. Bu süre tatil gününü takip eden iş günü mesai bitimi sonuna kadar uzar (Topuz, 2010:188.).

Kanunda belirtilen bu süreler düzenleyici sürelerdir. Bu sürelerin aşılmış olması hukuki işlemi sakat bir hale getirmemektedir. Bu durum Danıştay 1.Dairesi'nin 01/02/2017 tarih ve 2017/99 karar sayılı kararında ve Anayasa Mahkemesi'nin 24/02/2021 tarihli kararında da; soruşturma izni için belirtilen sürenin işlemin sıhhatini bozmayacağı, işlemin geçerli olduğu, süre aşılsa dahi hak ihlali oluşmadığı, bu durumun Danıştay kararları ile de istikrar kazandığı belirtilmiştir.

Bilindiği gibi 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 127.maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 66-68 maddelerinde zamanaşımına ilişkin süreler düzenlenmiştir. Ancak 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'da zamanaşımına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. 4483 sayılı kanuna ilişkin yapılan soruşturmalarda zamanaşımına ilişkin olarak yargı kararlarında ve öğretide farklı görüşler benimsenmiştir (Güzel, S., 2022: 2082-2110).

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2006/4-38 esas ve 2006/94 karar sayılı kararında da; soruşturma izninin beklendiği sürecin dava zamanaşımını durduran bir neden olduğu, cumhuriyet savcısının izin talebi ile dava zamanaşımının duracağı yönünde görüş bildirdiği belirtilmiştir.

Öğretide bazı yazarlar izin talebinin zamanaşımını durdurmayacağı görüşünü savunurken (İğdeler - Suntay, 1999, s. 16.), bazı yazarlar izin talebinin zamanaşımını durduracağını görüşünü savunmaktadır (Gökcan - Artuç, 2016, s. 678.).

3.2.2 Soruşturma İznini Verecek Makamlar

Kamu görevlisi ile ilgili olarak soruşturma izni talep edildiği durumlarda izin hakkında izin talep edilen görevlinin yetkili üst amiri tarafından değerlendirme yapılır. Amirin yokluğunda amirin yerine vekâleten görevli olan vekil tarafından soruşturma izni hakkında bir değerlendirme yapılması mümkündür.

Soruşturma izni verecek makam 4483 sayılı kanunun 3. Maddesinde ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

-İlçede görevli olan kamu görevlileri hakkındaki soruşturmalarda kaymakam,

-İlde ve merkez ilçede görevli kamu görevlileri ve kaymakamlar hakkındaki soruşturmalarda vali,

-Bölge düzeyinde teşkilatı bulunan kurumlarda görev yapan kamu görevlileri hakkındaki soruşturmalarda ilin valisi,

-Cumhurbaşkanlığı'na, bakanlıkların merkez ve bağlı kuruluşlarında görev yapan kamu görevlileri hakkındaki soruşturmalarda idari amiri,

-Cumhurbaşkanı kararıyla atanan kamu görevlileri hakkındaki soruşturmalarda Cumhurbaşkanı veya ilgili bakan,

-TBMM'de görevli kamu görevlileri hakkındaki soruşturmalarda TBMM Genel Sekreteri, Genel Sekreter hakkındaki soruşturmalarda TBMM Başkanı,

-Cumhurbaşkanlığı'nda görevli kamu görevlileri hakkındaki soruşturmalarda Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, İdari İşler Başkanı hakkındaki soruşturmalarda Cumhurbaşkanı,

-Büyükşehir, il ve ilçe belediye başkanları ile meclis üyeleri hakkındaki soruşturmalarda İçişleri Bakanı,

-İlçelerdeki belde başkanları ile meclis üyeleri ve muhtarlar hakkındaki soruşturmalarda kaymakam, merkez belde başkanları ve meclis üyeleri ve muhtarlar hakkındaki soruşturmalarda ilin valisi,

Tarafından soruşturma izni verilir. Bu yetkililerin yokluklarında yerlerine vekilleri de bu yetkiyi kullanabilir.

Ast ve üst görevli iştirak halinde işledikleri suçlarda ise yetkili makam üst görevlinin bağlı olduğu merciden talep edilir.

Düzenlemene şekline bakıldığında kanun her görevli için izin değerlendirmesi yapacak makamı net bir şekilde belirterek ileride doğması ihtimali bulunan bütün tereddütleri ortadan kaldırmaya çalışmıştır.

Suç işlendiği şüphesinde haberdar olan ilgili cumhuriyet savcısı ikmali mümkün olmayan işlem ve evrakları tamamlamakla birlikte yukarıda belirtilen makamlar ile yazışmalar yaparak soruşturma izin talebinde bulunacak ve soruşturmaya başlayabilmek için olumlu izin kararını bekleyecektir.

3.2.3 İşleme Konulmayacak İhbar ve Şikâyetler

Cumhuriyet Başsavcılıkları; memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında 4483 sayılı kanunda ihtiva edilen bir suça dair bir ihbar veya şikâyet kendilerine ulaştığında veyahut böyle bir durumdan haberdar olduklarında öncelikle gerekli olan ve kaybolma olasılığı da olan delillerin tespiti işleminden başkaca bir muamele yapamaz. Sadece kendisine ulaşan ihbar veya şikâyet evrakını ilgili makama göndererek izin talebinde bulunur. İlgili memur veya kamu görevlisinin ifadesine başvurması bu aşamada mümkün değildir.

Bir memur veya kamu görevlisi hakkında yapılacak ihbar veya şikâyetin; soyut nitelikte olmaması, kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru adı, soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması şartlarını taşıması gerekmektedir.

Cumhuriyet Başsavcılıklarınca bu şartları sağlamayan ihbar ve şikâyetler işleme konulamaz ve bu durum da ihbarda bulunan kişiye tebliğ edilir. Ama ihbar konusunda şüpheye yer bırakmayacak deliller varsa ihbarcının adı, soyadı, imzası ve adresi bulunması şartları aranmaz.

3.2.4 Soruşturma İzni İşlemlerine Karşı İtiraz

Soruşturma iznine dair yapılan inceleme neticesinde verilecek olan karara karşı başvurulması mümkün olan bir itiraz yolu 4483 sayılı yasanın 9.maddesinde düzenlenmiştir.

Düzenlemeye göre; izin talebini değerlendiren merci izin verme veya vermeme şeklindeki kararını C. Başsavcılığına, ilgili izin talep edilen kamu görevlisine ve şikâyetinde bulunan kişiye bildirir.

İzin verilmesi şeklindeki karara karşı hakkında izin talep edilen kamu görevlisi, izin verilmemesi şeklindeki karara karşı ise cumhuriyet savcılığı veya şikâyetçi bölge idare mahkemesi nezdinde itiraz edebilir. İtirazlar ivedilikle incelenir ve verilen kararlar kesindir.

Yukarıda belirtilen hükmün açık halinden anlaşıldığı üzere kanun hakkında soruşturma izni verilen ilgiliye soruşturma izni verilmesi kararına karşı, soruşturma izni verilmemesi durumunda da C.Başsavcılığı ve şikâyetçiye karara karşı itiraz yoluna başvurma hakkı verilmiştir. İtiraz yoluna tebliğ tarihinden itibaren on gün içerisinde başvurulması gerekmektedir. Madde metninde üçüncü maddeye atıf yapmak suretiyle itirazın nerelere yapılacağı da yine açık bir şekilde belirtilmiş bulunmaktadır.

3.2.5 Soruşturma İzni Gerekmeyen Haller

4483 sayılı kanun ile sair kanunlarda soruşturma iznine bazı istisnalar tanınmıştır. Bu istisnai hallerde cumhuriyet savcısı herhangi bir makamın iznine tabi olmaksızın soruşturma işlemlerini doğrudan yapabilme yetkisine sahiptir.

Bu istisnalardan bazıları şunlardır; ağır cezayı gerektiren suçüştü halleri, Bankacılık Kanunu'ndaki irtikap, rüşvet ve zimmet suçları, Atatürk aleyhine işlenen suçlar, seçim suçları, işkence ve eziyet suçu, savcılarca adli soruşturma kapsamında verilen talimatların yerine getirilmemesi, kaçakçılık suçları, kamu görevlilerinin adli görevlerinden doğan suçlar, kamu görevlilerinin kişisel suçları.

Rüşvet, zimmet ve irtikâp suçları doğrudan kamu idaresine karşı duyulan güvenin sarsıldığı suçlardır. Kanun koyucu bu suçlarda kamu görevlisini soruşturma izni koruması dışında tutarak kendisine duyulan güvenin sarsılması haline verdiği önemi ortaya koymaktadır.

4. RÜŞVET, ZİMMET VE İRTİKÂP SUÇLARI

4.1 Rüşvet Suçu

4.1.1 Genel bilgiler

Rüşvet suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun dördüncü kısmında, 252, 253 ve 254'üncü maddelerinde düzenleme altına alınmıştır (Artuk - Gökçen -Yenidünya, 2013).

TCK 252/1 maddesinde rüşvet suçunun faili; görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracı kullanarak, kamu görevlisine ya da onun göstereceği bir kişiye menfaat sağlayan kişi olarak tanımlanmıştır. Rüşvet suçu, rüşvet konusu üzerinde anlaşma sağlanması ile tamamlanmış sayılır. Ancak rüşvet teklifinin karşı tarafça kabul edilmemesi halinde cezada yarı oranında indirim yapılır. Rüşvet suçuna aracılık eden kişi ve menfaat sağlanan üçüncü kişi müsterek fail olarak cezalandırılır. Rüşvet alan kamu görevlisi de başlı başına bu suçun failidir. Aynı zamanda kanun maddenin devamında da rüşvet konusunda anlaşmaya varan kişinin yargı görevi yapan bir kişi olması halinde cezada artırım yapılması yönünde bir yola gitmiştir.

Ayrıca yukarıdaki maddenin devamındaki, 253. Maddede belirtildiği üzere, rüşvet anlaşmasına göre haksız menfaat sağlanan kişinin tüzel kişi olması halinde hakkında güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı belirtilmiştir.

Türk Dili Kurumu ‘‘rüşvet’’ kelimesini yaptırılan bir işin hızlanması ve kolaylaştırılması için kamu görevlisine ayni veya nakdi bir çıkar olarak tanımlamaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu da Türk Dili Kurumu ile benzer bir tanıma 252. Maddenin ilk fıkrasında yer vermiştir. Ancak örneğin cinsel tatmin boyutunda sağlanmış haksız menfaatlerin ayni ve nakdi kategori içerisinde girmemesine rağmen kamu görevlisi tarafından bir işin karşılığında menfaat olarak temin edilmesi mümkündür. Böyle bir menfaat karşılığında yapılan işlerde ise rüşvet suçu kanuni tanıma göre cezalandırılmayacaktır. Bu hususta kanuni bir karşılık tanımlanmamıştır.

Hukuk sistemimizde suç olarak kabul edilen diğer bütün suçlar gibi rüşvet suçu da birden çok nedenden kaynaklanabilir. Bu sebeplerin en başında ekonomik nedenleri söylemek mümkündür. Rüşvet suçunda rüşvet alan ve veren arasında bir anlaşma olduğundan genellikle rüşvet suçunun geride iz bırakması ve açığa çıkması zordur. Ekonomik bir nedenle bu yola başvurulması ihtimali vardır. Rüşvet suçunun diğer bir nedeni olarak da kamu yönetiminde uygulanan usuller gösterilebilir. Bazı idari işlemlerde kamu görevlisi ile vatandaş arasında yakın ilişkiler kurulması mümkündür. Bu nedenle de olayın devamında taraflar arasında bir rüşvet anlaşması olması da olasıdır.

Rüşvet suçunda bir tarafı rüşvet alan diğer tarafı da rüşvet veren kişi oluşturur. Bu haliyle rüşvet suçu çok failli bir suçtur (Dönmezer, Erman, 1994:437).

Gerek kanun gerek sair tanımlamalar bir arada değerlendirildiğinde; Rüşvet suçu; bir kamu görevlisiyle başkaca bir kimse arasında hukuksuz menfaat karşılığı yapılan ve amacı kamu görevi olan bir iş ve işlemin yapılması-yapılmaması olan bir anlaşmadır. Rüşvet suçunda iki taraf bulunması gerekmektedir. Bir görevlinin rüşvet suçunu işlediği iddiası varsa rüşvet verenin de dava konusuna dâhil edilmesi ve yargılamanın birlikte yürütülmesi yargılama açısından hukuki yarar sağlayacaktır. Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin, 19. 12. 2022 tarihli, 2019/3230 esas ve 2022/14591 sayılı kararı da; hudut karakolunda askerlik hizmeti yapan P.Er'in gümrük kaçağı mal geçişine göz yumarak menfaat etmesi şeklindeki eylemi nedeniyle yerel mahkemece kurulan mahkumiyet hükmünü, rüşvet suçunun karşılama suçu olması nedeniyle menfaat temin eden kişiler hakkında kaçakçılık suçundan soruşturma yapılıp yapılmadığı ve durumların birlikte değerlendirilmesi gerektiği, bu hali ile eksik soruşturma yapıldığı gerekçesi ile bozmuştur (Apaydın, Cengiz, Rüşvet Suçu, 2023, www.hukukihaber.net).

Kanun koyucu rüşvet anlaşmasının konusu olan menfaatin tanımını yapmayarak rüşvet anlaşmasının konusunda bir belirsizlik oluşturmuştur. Ancak 5237 sayılı TCK m.254'teki "*Rüşvet alan kişinin, durum resmi*

makamlarca öğrenilmeden önce, rüşvet konusu şeyi soruşturmaya yetkili makamlara aynen teslim etmesi halinde, hakkında rüşvet suçundan cezaya hükmolunmaz” hükmünden yola çıkılarak rüşvet anlaşmasının konusunun “aynen teslime” elverişli maddi menfaatler olabileceği söylenebilir. Yine aynı hükümden yola çıkıldığında cinsel tatmin gibi aynen iadesi mümkün olmayan manevi menfaatlerin rüşvet anlaşmasının konusunu oluşturamayacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Kanun koyucunun bu şekilde bir üstü kapalı bir tanımlamaya gitmesinin rüşvet suçunun konusunu daralttığını söylemek mümkündür (Poyraz, 2021).

4.1.2 Benzer Suçlardan Farkı

Rüşvet suçunun asıl failinin kamu görevlisi olması ve bu suçun kamu görevlisine özgü bir suç olması nedeniyle kamu görevlileri tarafından işlenen başkaca özgü suçlarla karıştırılma ihtimali bulunmaktadır. Bu suçlardan bazıları suçlardır.

4.1.2.1 Görevi Kötüye Kullanma Suçu

Görevi kötüye kullanma suçu da tıpkı rüşvet suçu gibi kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilebilen bir suçtur. Kamu görevlisinin görevini kötüye kullanması neticesinde kamu zarara uğrayabilir ve başka kişilere haksız menfaat sağlanabilir. Ancak rüşvet suçunda kamu görevlisi bir menfaat sağlamak amacıyla başka bir kişi ile bir anlaşma yapma yoluna gitmektedir. Ayrıca rüşvet suçunda rüşvet alan ve veren olduğu için çok failli bir suçken görevi kötüye kullanma suçu tek failli bir suçtur.

4.1.2.2 Nüfuz Ticareti Suçu

Nüfuz ticareti suçu da rüşvet suçu ile benzerlik göstermektedir. Kanunu eski halinde nüfuz ticaretinin kamu görevlisine özgü bir suç olduğu belirtilmiş ise de yapılan değişiklik ile özgü suç olmaktan çıkarılmıştır. Yani nüfuz ticareti herhangi bir kişi tarafından da işlenebilir. Bu da nüfuz ticareti suçu rüşvet suçundan ayıran en önemli özelliktir. Ayrıca rüşvet suçunda bir anlaşma varken nüfuz ticaretinde böyle bir anlaşmadan söz edilemez.

4.1.2.3 Diğer suçlar

Rüşvet suçu, zimmet ve irtikâp suçu ile de karışabilen bir suçtur. Bu iki suç devam eden bölümlerde ayrıntılı şekilde anlatılmaktadır.

4.1.3 Korunan Hukuki Değer

Kanun gerekçesine bakıldığında, kanun koyucu kamu görevinin yerine getirilmesinde yaşanacak en ufak bir sapmanın dahi kamu güvenilirliğine duyulan güveni zedeleyeceğinden çekinmiş ve toplumun kamuya olan güvenini koruma altına almayı amaçlamıştır. Çünkü kamuya olan güven kaybolduğunda, kamunun işlemleri toplamda meşru görülmez. Modern bir hukuk devletinin oluşabilmesi için de toplumdaki güven duygusu ve meşrutiyet anlayışı önemli bir yere sahiptir (Baytemir, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Rüşvet Suçu, 2010).

Gerek kanunun içeriği gerekse kanun gerekçesi bir arada değerlendirildiğinde; rüşvet suçunda korunan hukuki değer kamuya görevlisine ve kamu görevlisinin temsil ettiği devlet organına duyulan güvenin korunması olduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç olarak rüşvet suçu düzenleme altına alınarak bir yandan kamu idaresine duyulan güveninin korunması istenilmiş, diğer taraftan da kamu görevlilerinin görevlisi oldukları kamu idaresine karşı sorumlu oldukları sadakat yükümlülüklerinin aykırı davranışları cezalandırma yolu ile korunmaya çalışılmıştır (Artuk-Gökçen-Yenidünya, 2013).

4.1.4. Suçun Unsurları

4.1.4.1 Fiil

Rüşvet yukarıdaki açıklamalarda da belirtildiği üzere; “kamu görevlisinin görevinden kaynaklanan olarak bir işi yapmak veya yapmamak konusunda menfaat sağlaması” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan hareketle rüşvet suçunun hangi fiiller ile işlenebildiğine ulaşmak mümkündür. Şöyle ki; tanımdan hareketle rüşvet suçu sadece görevin gereklerine karşıt davranarak işlenebilen bir suç değildir, kamu görevlisi

hukuka uygun bir işlemi yapmak veya yapmamak için dahi menfaat temin etse burada rüşvet suçunun oluşacağını söylemek mümkündür.

Rüşvet suçunun oluşabilmesi için üç eylemin bir arada bulunması gerekmektedir. Bunlar eylemin konusunun görevin ifası ile ilgili olması, rüşvet alma ve verme iradelerinin bir arada bulunmasıdır. Rüşvet suçu tarafların anlaşması ile işlenmesi nedeniyle bir karşılaşma suçu olarak tanımlanabilir. Bir tarafta rüşvet veren; diğer tarafta ise rüşvet alan kamu görevlisi vardır. Dolayısıyla çok failli bir suçtur. Rüşvet alan ve verenin amacı ortaktır. Rüşvet suçu anlaşma konusu menfaatin temin edilmesi ile tamamlanmış olur.

Bir kamu görevlisinin görev alanına girmeyen bir işlem için menfaat temin etmesi durumunda rüşvet suçunda değil, nüfuz ticareti veya dolandırıcılık suçlarından söz edilmesi mümkün olabilir (Artuk-Gökçen-Yenidünya, 2013).

Yargıtay 5.Ceza Dairesi'nin 26/11/2007 tarihli bir kararında; M.E.B Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Açık Öğretim Lisesi Müdürlüğünde koordinatör çözümleyici, Sınav Hizmetleri Şubesi Belge Basım biriminde geçici işçi ve Tasnif ve Optik biriminde geçici işçi olarak çalışan sanıkların sınav kağıtlarının okunmasında ve değerlendirilmesinde yetkileri bulunmadığını, bu hali ile menfaat temin ederek sınavda kazanmış olarak gösterdikleri kişiler açısından sahtecilik suçunun oluşacağını belirterek bu durumu desteklemiştir.

Kamu görevlisinin görevine hukuk uygun bir şekilde gelip gelmemiş olması da rüşvet suçunun oluşabilmesi için önem arz etmektedir. Kamu görevlisini bahsi geçen görevde hukuka aykırı bir işlem ile görevlendirilmiş ise bu durumda o görevin gereğine aykırılıktan söz etmek mümkün olmayacaktır. Böyle bir durumda da yine dolandırıcılık ve nüfus ticareti suçlarından bahsedilebilir. Ayrıca rüşvet suçuna konu görevin belirli bir işle ilgisi olması gerekir. Belirsiz ve genel bir iş ile ilgili olarak temin edilen menfaat durumlarında rüşvet suçu oluşmaz (Artuk-Gökçen-Yenidünya, 2013).

Bu durum da Yargıtay 5.CD 2008/935 karar sayılı kararında; sanık polis memurlarının aldıkları parayı hangi amaçla menfaat olarak temin ettiklerine dair delil bulunmaması nedeniyle rüşvet suçu kapsamında değerlendirmemiştir.

Kamu görevlisi ve işlemin tarafı olan kişinin rüşvet konusunda anlaşmalarının kabulü için aralarındaki anlaşmanın irade serbestisiyle gerçekleşmesi gerekir. Yani cebir, tehdit, hile veya iradeyi sakatlayan başkada bir halin varlığının bulunmaması gerekir (Erman-Özek, 1984: 96). Taraflar rüşvet anlaşmasını hakiki manada bir birleşim içerisinde yapmalıdır. Örneğin; kamu görevlisinin rüşvet talep ettiği bir durumda, karşı tarafta bulunan şahıs hakkında adli makamlara bildirimde bulunur ve kamu görevlisini yakalatma iradesi içinde rüşvet bahsinde anlaşmış gibi görünürse, bu durumda rüşvet suçunun tamamlanamayarak teşebbüs aşamasında kaldığından bahsetmek mümkün olacaktır (Artuk-Gökcen-Yenidünya, 2013).

4.1.4.2 Fail

Fail kavramı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 37/1 maddesinde; *“Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur”* şeklindeki düzenleme ile tanımlanmıştır. Maddenin bu tanımında fiilin birlikte gerçekleştirilmesi bir şart olarak belirtilmiştir. Aynı madde devamındaki *“Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur.”* Şeklindeki 2. Fıkra ile de fail kavramı genişletmiştir. Madde tanımından hareketle failin bir kişiden fazla kişi olabileceği de anlaşılmaktadır. Birden fazla kişice işlenen suçlar çok failli suçlar olduğundan rüşvet suçunun çok failli bir suç olduğu kabul edilir (Zafer,2015:151.).

Rüşvet suçunda bir rüşvet alan bir de rüşvet veren taraf vardır. Bu özelliği ile rüşvet suçunun çok failli bir tek suç olduğu söylenebilir.

Rüşveti veren taraf herhangi bir kişi olabilir. Ek olarak bir niteliğe sahip olması aranmaz. Rüşvet veren taraf bir tüzel kişi de olabilir. Bu

durumda tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirlerine hükmedileceği madde metninde açıkça belirtilmiştir (Artuk-Gökcen-Yenidünya, 2013).

Kanuni düzenlemeye göre rüşvet alan kişi sadece kamu görevlisi olabilir. Bu niteliği ile rüşvet suçu bir özgü suç niteliğindedir. Ancak bunun istisnaları da vardır. Türk Ceza Kanunu 252/5 maddesinde rüşvet suçuna aracılık eden kişilerin kamu görevlisi olmasa dahi müşterek fail olarak sorumlu tutulacağı belirtilmiştir.

Aynı maddenin 7. Fıkrasında da bazı meslek grupları için daha ağır bir cezaya hükmolunacağı düzenlenmiştir. Bu meslek grupları; yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olarak sıralanmıştır. Bu kişilerce işlenen rüşvet suçunda cezada üçte birden yarısına kadar arttırılmaktadır. Ayrıca 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun Ek 11 inci maddesinde de rüşvet suçunu işleyen failin "trafik suç ve ceza tutanaklarını tanzim ile görevli olanlar" dan olması halinde de yarı nispetinde artırım yapılacağı hükmü bulunmaktadır.

4.1.4.3 Mağdur

Her suçun muhakkak bir mağduru vardır. Mağdur sıfatı sadece gerçek kişilerde bulunabilir. Tüzel kişiler ise suçtan zarar görün sıfatına haizdir. Rüşvet suçunda suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğu kabul edilebilir. Suçtan zarar gören ise devlet tüzel kişiliğidir (Artuk-Gökcen-Yenidünya, 2013).

Ancak bazı suçların doğası gereği tüzel kişilerin de suçun mağduru olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Örneğin tüzel kişinin malvarlığına karşı işlenen suçlarda tüzel kişinin suçun mağduru olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

4.1.5 Özel Görünüş Şekilleri

4.1.5.1 Teşebbüs

Teşebbüs; suç failinin suç işlemek kastı içerisinde hareket etmesine rağmen failin elinde olmayan nedenlerle suçunu tamamlayamaması halidir. Fakat teşebbüste kalmış bir suçun cezalandırılıp cezalandırılmayacağı,

cezalandırılacak ise cezalandırılmaya uygun bir teşebbüs halinin başlangıcını ve ilkelerini belirlemek önem arz eder. Suçun manevî unsuru yönünden, tamamlanmış suç ile teşebbüs derecesinde kalmış suç arasında bir fark yoktur. Teşebbüste kalmış suç kanunun aradığı tipikliği kısmen gerçekleştirmiştir ama objektif yönden tamamlanamamıştır. Teşebbüste işlenmeye çalışılan suçun manevi unsuru vardır. Teşebbüsten sadece kasıtlı olarak işlenebilen suçlardan söz edilebilir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun “*Suçta teşebbüs*” kenar başlıklı 35. maddesinde

“Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.”

Şeklindeki düzenleme ile de teşebbüs ahalinin sadece kasıtlı suçlarda olabileceği zikredilmiştir (Aydın, D. 2006).

Rüşvet suçunun genel ceza hükümlerine göre menfaati sağlandığı anca tamamlanacağı ilk bakışta değerlendirilse de; Türk Ceza Kanunu 252 inci maddenin 3 üncü fıkrasındaki ‘ ‘ *Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur*’ ’ şeklindeki düzenleme ile bu duruma bir istisna getirmiştir. Düzenlemeye göre, rüşvet suçunda taraflar arasında anlaşmaya varılma halinde de eylemin tamamlanmış rüşvet suçu hükümlerine göre cezalandırılacağı belirtilmiştir (Artuk-Gökcen-Yenidünya, 2013).

Ancak Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 09/05/2013 tarih ve 2013/4835 karar sayılı kararında; kamu görevlisinin sorumluluğundan dolayı bir menfaat bekleyerek talepte bulunması ve/fakat karşıdaki kişinin bu talebi reddetmesi durumunda veya tam tersi durum söz konusuyken rüşvet suçunun teşebbüs aşamasında kaldığından bahsedilmektedir.

Burada önemli nokta anlaşma konusu işi başlanıp başlanmadığıdır. Örneğin, kamu görevlisi kendisine teklif edilen parayı aldıktan bir süre sonra işi yapmayacağını belirterek parayı iade etse dahi suçun tamamlanmış olduğu söylenmektedir.

4.1.5.2 İştirak

Türk Dil Kurumu iştirak sözcüğüne, ‘‘ ortaklık, ortak olma, paydaşlık, bir işte yer alma, paydaşlık etme, bir işe, bir düşünceye katılma, katılım, katılma’’ şeklinde anlamlar vermektedir (<https://sozluk.gov.tr/>). Türk Ceza Hukuku’nda ‘‘suça iştirak’’ kavramına Türk Ceza Kanunu’nun dördüncü bölümünde 37, 38, 39, 40 ve 41 inci maddelerinde yer verilmiştir. Kanuni tanımı ile ‘‘suça iştirak’’, bir kişi tarafından işlenebilecek bir suçun aralarında anlaşmak ve işbirliği yapmak suretiyle birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesidir. Suça iştirak sadece kasıtlı suçlarda mümkündür, taksirli suçlarda herkes kendi kusuru oranında sorumlu tutulacaktır. Faillik kavramı Türk Ceza Kanunu 37’inci maddesinde, ‘‘müşterek faillik’’ ve ‘‘dolaylı faillik’’ olmak üzere ikiye ayrılarak tanımlanmıştır:

-TCK m.37/1 düzenlemesi ile Müşterek Faillik: *Müşterek faillik*, suçun işlenebilmesi için suça katılan her bir failin hareketine zorunlu bir ihtiyaç duyulması durumunda söz konusu olur. Müşterek failliğin en önemli noktası suça katılanların fiil üzerinde müşterek egemenlik meydana getirmesidir. Örneğin, bir hırsızlık suçunda malın çalınması esnasında gözcülük yapan kişi müşterek fail olarak cezalandırılır.

-TCK m.37/2 düzenlemesi ile Dolaylı Faillik: *Dolaylı faillik*, suçun işlenmesi için bir başkasını araç olarak kullanma durumunda söz konu olur. Dolaylı fail de asıl fail gibi cezalandırılır. Örneğin, bir kişinin yaşı küçük olan bir çocuğa adam öldürtmesi durumunda çocuğu araç olarak kullanan kişi dolaylı fail olur ve suçun cezası ile cezalandırılır.

Bir başka suça iştirak hali de TCK 38 inci ve 39 uncu maddelerinde düzenlenen ‘‘Şeriklik’’tir. ‘‘Şeriklik’’ TCK’nın 38 inci maddede ‘‘azmettirme’’, 39 uncu maddesinde de ‘‘yardım etme’’ olarak iki başlıkta düzenlenmiştir. Şerikler, ‘‘bağlılık kuralı’’na göre başkası tarafından işlenen bir suç nedeniyle dolaylı olarak sorumlu olmaktadır. Şerikler, suç işleyen failin şahsına ve işlediği fiille bağlı olarak suç ile ilişkilendirilebilir. Söz gelimi, şeriklerin cezası failin işlediği fiile ve şahsına (ağırlaştırıcı ve

hafifletici sebepler) göre artabileceği gibi azabilir de. “Şeriklik” 5237 sayılı TCK’nın 38 inci maddesinde ‘suça azmettirme’, 39 uncu maddesinde de “suça yardım etme” olmak üzere iki biçimde düzenlenmiştir:

-TCK m.38 düzenlemesi ile Suça Azmettirme: *Suça azmettirme*, herhangi bir suç işleme düşüncesi bulunmayan bir kişinin bir azmettiren tarafından ikna, telkin veya başkaca bir suretle suç işlemeye karar vermesinin sağlanmasıdır. Azmettiren kişi, azmettirdiği suçun cezası ile cezalandırılır. Örneğin, tetikçi olarak söylene gelen bir kişiye para vermek suretiyle birisini kasten öldürtmek.

-TCK m.39 düzenlemesi ile Suça Yardım Etme: *Suça yardım etme*, bir suç işleme kararı vermiş olan faile suçu işlemesi hususunda maddi veya manevi bir katkı sağlamadır. Yardım eden suçun cezasından belirli indirimler ile cezalandırılır. Örneğin, birisini kasten öldürmeye karar vermiş olan faile silah sağlamak veyahut eylemden sonra o kişiyi saklamak (<https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/suca-istirak-nedir-suca-yardim-etme-ve-azmettirme-cezasi-tck.html>).

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda rüşvet suçun aracılık eden kişinin kime aracılık etti ise onun suç ortağı olarak cezalandırılacağı düzenlenmişti. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun ilk halinde ise bu düzenlemeden vazgeçilerek iştirake ilişkin genel hükümlerin yeterli olduğuna dair düzenleme yapılmıştı. Ancak zaman içerisinde rüşvet suçuna aracılık eden kişinin aldığı ceza genel suç politikasına göre az olarak görülmeye başlandı. Bu nedenle de 6352 sayılı (Resmi Gazete yayım tarihi 5/7/2012) kanun ile değişiklik yapılarak TCK 252/5 maddesi;

“Rüşvet teklif veya talebinin karşı tarafa iletilmesi, rüşvet anlaşmasının sağlanması veya rüşvetin temini hususlarında aracılık eden kişi, kamu görevlisi sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın, müsterek fail olarak cezalandırılır.”

Bu şekildeki düzenleme ile özel bir iştirak biçimi getirilmiştir. Burada önemli nokta aracılık eden kişinin menfaatin rüşvet ilişkisinden kaynaklanan bir yarar olduğunu bilmesi gerekir. Aksi durumda aracılık eden kişinin kasten hareket ettiğinden söz edilemez. Aracılık ettiği sözlenen kişi

kamu görevlisinin haberi olmaksızın onun haberi varmış gibi hareket ederse burada da bir rüşvet ilişkisinden söz edilemez, ancak dolandırıcılık suçundan söz edilebilir. Ayrıca rüşvet suçunda rüşvet alan ve veren dışındaki kişilerin azmettiren ve yardım eden olarak iştirakte bulunmaları mümkündür (Artuk-Gökçen-Yenidünya, 2013).

4.1.5.3 İçtima

İçtima sözcüğü sözlük anlamı olarak “toplanma, toplantı” anlamına gelmektedir (<https://sozluk.gov.tr/>). Suçların içtimaı da ceza hukukuna göre ortada birden fazla suç bulunmasına rağmen faile tek suçtan ceza verilmesidir. İçtima durumunda her suçtan ayrı ayrı ceza verilmesi söz konusu olmaz. İçtima suçun tek bir suç mu yoksa çok daha fazla suç mu olduğu ile ilgilenir. Suçun tek mi yoksa çok mu olduğunu saptayabilmek için bazı hususların göz önünde durulması gerekir. Bu hususlar şunlardır;

İçtima türleri TCK m.42’de düzenlenmiştir. Bunlar;

-Gerçek içtima: Suçlar açısından genel kuraldır. Ne kadar suç varsa o kadar ceza kuralına dayanır. Kanun m.43/3’de bu kuralın içerisinde olan suçları belirtmiştir. Bu suçlar kasten öldürme, kasten yaralama, yağma ve işkence olarak sayılmıştır. Bu suçların işlenmesi durumunda hedef, zaman ve mağdur kavramları yukarıda anlatılan şartları taşısa dahi faili her suç için ayrı ceza verilecektir. Örneğin failin silahla tek el ateş etmesine rağmen birden fazla kişiyi yaralaması.

-Zincirleme Suç: Tek bir tane suç işleme iradesi içerisinde aynı kişiye karşı farklı zaman dilimlerinde aynı suçun işlenmesidir. Bu durumda fail cezasında artırım yapılarak tek bir suçtan cezalandırılır. Tek bir hareket ile birden fazla mağdura karşı aynı suçun işlenmesi durumunda da zincirleme suç hükümleri uygulanır. Market çalışanının her gün kasadan para çalması örneği zincirleme suçun ilk haline, on kişinin bulunduğu bir topluluğa tek bir söz ile hakaret edilmesi durumu da zincirleme suçun ikinci haline örnek olarak verilebilir.

-Fikri içtima: failin tek bir hareket ile aynı mağdura karşı birden fazla suç işlemesi halidir. Bu durumda fail en fazla cezayı gerektiren suçtan

cezalandırılacaktır. Örneğin; failin mağdura yumruk atarak hem yaralaması hem de gözlüğünü kırması. Bu durumunda fail fazla cezayı gerektiren yaralama suçundan cezalandırılacaktır (<https://www.ekinhukuk.com.tr/ceza-hukukunda-ictima/>).

Rüşvet suçunda da yukarıda belirtildiği şekilde genel içtima kuralları uygulama alanı bulabilmektedir. Rüşvet suçunun konusunu teşkil eden ve rüşvetin alınması-verilmesi amacını için yapılan hareketler ayrı bir suç oluşturması durumunda gerçek içtima kuralı uygulanacak ve fail diğer suçlar için de ayrıca cezalandırılacaktır (Artuk-Gökçen-Yenidünya, 2013).

Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 12/06/2007 tarih ve 2007/4712 karar sayılı kararı rüşvet suçu ile birlikte işlenen sahtecilik suçlarında ayrıca bu suçtan da ceza verileceğine dair örnek teşkil etmektedir.

Ayrıca rüşvet alma suçu açısından TCK 43 maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümlerinin de uygulanması mümkündür. Yine Yargıtay 5. Ceza Dairesi; cezaevine yasak cep telefonu sokulmasını sağlayan kamu görevlileri hakkında rüşvet suçu ile cezaevine kaçak eşya suçlarının bağımsız suçlar olarak ayrı ayrı cezalandırılmamasını, suçlar arasında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiğine dair 03/04/2013 tarih ve 2013/2717 karar sayılı kararı da zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiğine, her eylemden bağımsız bir suç olarak hüküm kurulmasının kanuna aykırı olduğunda dair verilen örnek mahiyetinde bir karardır.

4.1.6 Etkin Pişmanlık

5137 sayılı Türk Ceza Kanunu m.254'de etkin pişmanlık şu şekilde bir düzenlemeye tabi tutulmuştur:

“(1)Rüşvet alan kişinin, durum resmi makamlarca öğrenilmeden önce, rüşvet konusu şeyi soruşturmaya yetkili makamlara aynen teslim etmesi halinde, hakkında rüşvet suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Rüşvet alma konusunda başkasıyla anlaşılan kamu görevlisinin durum resmi makamlarca öğrenilmeden önce durumu yetkili makamlara haber vermesi halinde de hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(2) Rüşvet veren veya bu konuda kamu görevlisiyle anlaşmaya varan kişinin, durum resmi makamlarca öğrenilmeden önce, pişmanlık duyarak durumdan yetkili makamları haberdar etmesi halinde, hakkında rüşvet suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(3) Rüşvet suçuna iştirak eden diğer kişilerin, durum resmi makamlarca öğrenilmeden önce, pişmanlık duyarak durumdan yetkili makamları haberdar etmesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolunmaz.

(4) Bu madde hükümleri, yabancı kamu görevlilerine rüşvet veren kişilere uygulanmaz.”

Cezayı ortada kaldıran bir şahsi sebep hali olarak düzenlenen bu maddede etkin pişmanlıktan yararlanabilmek için; kamu görevlisinin, rüşvet suçundan dolayı “durum resmi makamlar tarafından öğrenilmeden önce “ soruşturmaya yetkili makamlara, rüşvete konu şeyi aynen teslim etmesi gerekmektedir. Buradaki soruşturma kapsamı sadece adli değil idari soruşturmayı da kapsamaktadır. Kamu görevlisi henüz menfaati temin etmeden de etkin pişmanlık göstermek isteyebilir. Bu durumda ise teslimden söz etmek mümkün değildir.

4.2 Zimmet Suçu

4.2.1 Genel Bilgileri

Zimmet kelimesini Türk Dil Kurumu ‘‘üstünde olan şey, kurum ve kuruluşlarda çalışanlara veya para işleri ile uğraşan görevliye imza karşılığı teslim edilen para veya eşya’’ şeklinde tanımlamaktadır. Cezai bir kavram olarak işe zimmet suçu; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 4.Kısımında yer alan Millete ve Devlete Karşı Suçların birinci bölümünde Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlarda arasında m.247’de şu şekilde düzenlenmiştir:

(1) Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir.”

Ayrıca maddenin devamında m.248’de etkin pişmanlık hali ise;

“ (1) Soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilir.

(2) Kovuşturma başlamadan önce, gönüllü olarak, zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi halinde, verilecek cezanın yarısı indirilir. Etkin pişmanlığın hükümden önce gerçekleşmesi halinde, verilecek cezanın üçte biri indirilir.”

Bir sonraki madde olan m.249’da da daha az cezayı gerektiren hal olarak “(1) Zimmet suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir.” şeklindeki düzenlemelere yer verilmiştir.

765 sayılı eski Ceza Kanunu’nda zimmet suçunun konusu her ne kadar ‘para veya para yerine geçen evrak veya senetler veya diğer mallar’

olarak tanımlanmış ise de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu tanımdan vazgeçilerek zimmet suçunun konusu ‘‘mal’’ olarak hüküm altına alınmıştır.

M.247'nin ikinci fıkrasında doktrinde bazı yazarlarca ‘‘nitelikli zimmet’’ olarak adlandırılan ve daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal düzenlenmiştir. Bu fıkra göre zimmet suçuna konu eylem suçun ortaya çıkmaması için hileli hareketler ile işlenmişse cezanın yarı oranında arttırılır (Artuk-Gökçen-Yenidünya, 2013). Türk Ceza Kanunu m.202 gereğinde zimmet suçunun işlenmesini sırasındaki hile bir belge sahteciliği ise fail ayrıca sahtecilik suçundan da cezalandırılır.

Yargıtay'ın eski kararlarında içtihat yoluyla oturtmaya çalıştığı bir sistem olan ‘‘kullanma zimmeti’’ kavramı, m.247'nin üçüncü fıkrasında yasal bir zemine oturtularak zimmet suçuna konu malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilen bir mal üzerinde işlenmesi halinde cezanın yarı oranında indirileceği belirtilmiştir (Artuk-Gökçen-Yenidünya, 2013).

4.2.2 Korunan Hukuki Değer

Zimmet suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun dördüncü kısmının birinci bölümünde düzenlenmiştir. Korunan hukuki değer açısından doktrinde bir görüş birliği oluşmamıştır. Bir görüşe göre korunan hukuki değer, kamu görevlilerine duyulan güveni korumaktır. Kamu görevlileri, kamunun iktidar ve yetkisini kullanmakta, bu sebeple de kamu hukuku yükümlülüğünün altına girmektedirler ve bu suç kamu görevlilerin devlete karşı sorumlu oldukları sadakat yükümlülüğüne uygun bir şekilde hareket etmeleri amacıyla getirilmiş bir düzenlemedir (Üzülmez,2005:218). Burada, cezalandırılan eylem kamu görevlisinin devlete karşı gösterdiği sadakatsizlik ve kişilerin kamu görevlisine karşı duydukları güvenin zedelenmesidir. Başkaca bir görüş de zimmet suçunun devletin mali haklarının korunması olduğunu savunmaktadır (Dönmezer, 1984: 76; Erman- Özek, 1995:7; Güler, Malkoç, 1996: 1451). Zimmet suçunun düzenlendiği TCK m. 247'nin gerekçesinde kanun koyucunun zimmet suçuna dair korunan hukuki değer ‘‘*kamu görevlilerine duyulan güvenin ihlal edilmesi*’’ olduğu kısa ve öz bir şekilde anlatmıştır.

4.2.3 Zimmet Suçunun Çeşitleri

4.2.3.1 Basit Zimmet (TCK 247/1)

Fail olan kamu görevlisi zimmet suçunu, zilyedi bulunduğu mal üzerinde mal edinme, amacı dışında kullanma, başkasına kullandırma, tüketme, satma ve verme şeklinde eylemleri ile işlemesi halini basit zimmetten söz edilecektir. Bu suç icrai olarak işlenebileceği gibi ihmali hareket ile de işlenebilir. Malın alınması, üzerinde tasarrufta bulunulması veya devrinin yapılması hallerinde kamu görevlisinin icraî hareketinden, kendisine teslim edilmiş olan malı iade etmemesi halinde ise ihmali davranıştan söz edilebilir.

4.2.3.2 Nitelikli Zimmet (TCK 247/2)

Nitelikli zimmet olarak belirtilen eylem aslında basit zimmetin cezayı arttırıcı bir halidir. Burada ağırlaştırıcı neden zimmet eyleminin ortaya çıkışını engellemeye yönelik hareketlerdir. Bu hareketler zimmet suçu işlenmeden önce olabileceği gibi zimmet suçu işlendikten sonra da gerçekleşebilir. Buradaki eylemler yargılamalarda genellikle kurumun kayıtlarını silmek, belgeleri veya ilgili belgeleri tahrif etmek şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Türk Ceza Kanunu m. 247/2’de; zimmet suçunun, açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek cezada artırım yoluna gidilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Eski ceza kanununda bu durum, “dairesini aldatacak ve fiilin açığa çıkmamasını sağlayacak her türlü hileli faaliyette bulunmak suretiyle işlenmesi” olarak benzer şekilde ifade edilmiştir. Burada hilenin asıl amacı malı zimmete geçirmek değildir, asıl amaç suçun delillerini gizlemeye çalışmaktır. Başvurulacak hilenin suçun hangi aşamasında kullanıldığı nitelikli hal açısından önem arz etmektedir. Nitelikli hal ile daha ağır bir yaptırıma dair düzenlenen hile malvarlığını zimmete geçirmeden önce bunun açığa çıkmasını önlemeye yönelik bir hile olmalıdır. Zimmet suçu tamamlandıktan sonraki durumda hileye başvurulması ise uygulama alanına göre bağımsız bir suça vücut verebilir. Hile olarak belirtilen kavram, ilk

bakışta anlaşılmayacak bir mahiyette olmalıdır (Can 2020; 239-278.). İlk bakışta hile olduğu anlaşılan, yani karşıdaki kişiyi iğfal kabiliyetine haiz olmayan hareketlerin hile olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

4.2.3.3 Kullanma Zimmeti

Suç konu malın kamu görevlisi tarafından bir süre kullanılarak geri verilmesi halinde kullanma zimmetinden söz edilmektedir. Burada önemli olan husus malın zimmet eylemi ortaya çıkmadan önce iade edilmesidir. Zimmetin bu çeşidi de cezada indirim uygulanmasını gerektiren bir durum olarak düzenlenmiştir.

4.2.4 Suçun Unsurları

4.2.4.1 Fiil

Suç kamu görevlisinin suç konu malı kendisinin veya bir başkasının zimmetine geçirmesi gerekmektedir. Madde gerekçesi zimmete geçirme kavramını suç konu mal üzerinde malikmişçesine tasarrufta bulunma olarak tanımlamaktadır. Bu da, failin suç konusu mal üzerindeki zilyetliğini haklı kılan sıfatı ile bağdaşmayan bir şekilde ve tahsis amacına aykırı olarak kullanmasıyla gerçekleşir (Toroslu, s. 277.)

Kanunun yasakladığı eylem ‘‘zimmete geçirme’’dir. Yani fail görevi dolayısıyla kendisine zilyet olarak bırakılan malı, tahsis amacı dışında kendisi veya başkası için almalıdır. Bunun gerçekleştiriliş şeklinin ne olduğunun bir önemi bulunmamaktadır. Asıl önemli olan, failin zilyetliğini hukuka aykırı olarak mülkiyete dönüştürmesidir.

Zimmete geçirmenin ne şekilde gerçekleşebileceği yine gerekçe metninde; zimmete geçirmenin malikmiş gibi davranmak suretiyle gerçekleşeceği, bu davranışın ihmali veya icrai olarak işlenebileceği belirtilmiştir.

Zimmete geçirme kavramına geçici kullanım dâhil değildir, zimmete konu malın bir süre özel işlerde kullanıldıktan sonra iade edilmesi durumunda zimmet suçu oluşmaz. Bu mallar bir bilgisayar olabileceği gibi idareye ait bir otomobil de olabilir. Bu durumda yaptırım olarak disiplin

işlemleri uygulanabileceği gibi bazı istisnai durumlarda m.247/3'te düzenlenen "kullanma zimmeti" suçundan da bahsedilebilir (Artuk-Gökçen-Yenidünya, 2013).

Yargıtay uygulamaları göre zimmet eylemine konu malın kamu kurumuna ait kalem, silgi vb. gibi çok değersiz bir mal olması durumunda zimmet suçunun oluşmayacağı yönündedir. Bu durumu Yargıtay "müsamaha edilebilen zimmet" olarak tanımlamaktadır (Yargıtay 5. CD. 16.4.1998 tarih ve 1998/3834 karar sayılı kararı).

Zimmet suçu zimmet konusu malın mülkiyete geçirilmesi ile tamamlanmış sayılır. Çünkü bu durum kamu idaresine duyulan güvenin zarar görmesi için yeterlidir. Ayrıca bir zararın oluşması gerekmez. Zarar cezanın belirlenmesi açısından önem arz edebilir (Tezcan-Erdem-Önok, s.821-822).

Kanunun gerekçesinde de belirtildiği üzere zimmet suçunun ihmali davranışla da işlenebilmesi mümkündür. Bu durumda kamu görevlisi görevinin gereklerini yerine getirmemek suretiyle zimmet suçunu işlemiş olur. Konu Yargıtay 5.CD'nin 2009/8395 karar sayılı kararında da; noter olan sanığın 8 ile 58 gün arasında gecikmeler ile harç, damga vergisi, değerli kağıt bedelleri ile hiç yatırmadığı katma değer vergisi tutarları nedeniyle noterin muhafaza ve demetim yetkisi bulunması nedeniyle kusurlu olduğuna karar vermiştir.

4.2.4.2 Fail

Zimmet suçunun kanuni tanımının yapıldığı TCK m.247'de "*Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi*" ifadesinden zimmet suçunun failinin sadece kamu görevlisi olabileceği anlaşılmaktadır. Kamu görevlisinin kim olduğu ise yukarıda da bahsedildiği üzere TCK m. 6/1-c'de "kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi" olarak tanımlanmıştır. Her ne kadar kanuni bir düzenleme olsa da kamu görevlisi tanımı uygulamada her zaman tam olarak tespit edilememektedir. Bu nedenle içtihatları ile fiilin cezasız kalmasını

önlemeye çalışarak kavramın içini doldurmaya çalışmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nun kamu görevlisi tanımı idare hukukundaki kamu görevlisi tanımına göre daha geniştir. Şöyle ki; Türk Ceza Kanunu'na göre bir kişinin kamu görevlisi sayılabilmesi için kişi ile devlet arasında bir iş ilişkisinin bulunması gerekmektedir. Ancak idare hukukunun sisteminde bir kişinin kamu görevlisi sayılabilmesi için kamuda bulunan bir örgütlenmeye bağlı olarak çalışması gerekmektedir. Eski kanun olan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda zimmet suçunun faili memur olarak düzenlenmişken, yeni kanun bu tanımından farklı bir tanım ile zimmet suçunun failinin kamu görevlisi olduğunu düzenlemiştir. Madde gerekçesinde kamu görevlisi olmak için aranan tek şart, kamusal bir faaliyette bulunmaktır. Gerekçeden anlaşıldığı üzere kamuya ait bir yetki veya gücü kullanarak kamusal faaliyetlere katılan kişi kamu görevlisidir. Burada faaliyetin bir ücret karşılığın olup olmasının önemi bulunmamaktadır. Sonradan kamu görevlisi sıfatı kaybedilmiş olması suçun oluşumuna etki etmez. Zimmet suçu tatil günü veya mesai saati dışında da işlenebilmektedir. Kamu görevlisi dışındaki kişiler zimmet suçuna sadece azmettiren veya yardım eden olarak katılabilirler (Can N. 2020; 239-278.).

Devlete bağlı olarak çalışmakta olan Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Cumhuriyeti Halk Bankası gibi bankacılık alanında faaliyet gösteren kurumların çalışanlarının yoğun bir para trafiği içerisinde olmaları nedeniyle; bu kurumlar açısından zimmet eylemini bir değerlendirmeye almak gerekmektedir. Bu bankalar 4603 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun ile özel hukuk işlemlerine tabi kuruluşlar statüsüne getirilmiştir. Dolayısıyla çalışanlarının da özel hukuk içerisinde çalışmaları nedeniyle zimmet suçunun faili olmaları mümkün görünmemektedir (Parlar - Akın - Hatipoğlu, 2010:204.). Ancak Türk Ceza Kanunu anlamında zimmet suçu oluşmuyor olsa da 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m.160'da özel bir zimmet suçu düzenlenmiştir. Bu suçun yaptırımını Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen zimmet suçundan daha ağır bir yaptırıma tabi tutulmuştur (Can N. 2020;239-278.).

4.2.4.3 Mağdur

Zimmet suçunun koruduğu hukuki değerden hareketle zimmet suçunun mağdurun kamu yani toplumu oluşturan herkes olduğu söylenebilir. Zimmet suçu ile kamu idaresine karşı duyulan güven ve devletin mali menfaatleri korunmaktadır. Bu şekilde konu ile ilgili olarak sistematik bir yorum yapıldığında kamu idaresi korunmaktadır, bu nedenle de zimmet suçunun ilk sıradaki mağduru da devlettir. Zimmete konu olan malın üçüncü kişiye ait olması halinde ise üçüncü kişinin bu suçun mağduru olup olamayacağına dair doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı yazarlar zimmet konusu malın üçüncü kişinin malı olması durumunda bu kişinin de suçun mağduru olduğunu kabul etmektedirler (Koca - Üzülmüş, s. 923; Yokuş Sevük, s. 586; Ekinci, s. 65.) . Diğer bir kısım yazarlar ise suçun kamu idaresine karşı işlendiğini, malın sahibi üçüncü bir kişi dahi olsa o kişinin suçun mağduru olamayacağını savunmaktadırlar (Özbek - Doğan - Bacaksız, s. 1056).

4.2.5 Daha Az Cezayı Gerektiren Hal

TCK m.249 ‘‘ Zimmet suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir’’ şeklindeki düzenleme ile zimmete konu malın değerinin azlığı halinde cezada bir indirim oranı düzenlenmiştir. Değer azlığı zimmet suçunu ortadan kaldıran bir durumdur. Zimmet suçu yine oluşmuştur ancak belirli bir indirim uygulanır. Kanun düzenleyici değer azlığı kavramını hâkimin takdir yetkisine bırakmıştır. Belirli bir miktar belirtme yoluna gitmemiştir.

4.2.6 Özel Görünüş Şekilleri

4.2.6.1 Teşebbüs

Teşebbüsün ne olduğuna dair açıklamalar yukarıdaki kısımlarda rüşvet suçu içerisinde ayrıntılı olarak anlatılmıştır (sayfa 24-26). Uygulamada zimmet suçunun teşebbüs aşamasında kalması zordur. Genellikle zimmet suçunun faili suça konu mala zilyet konumunda olduğu için teşebbüsün gerçekleşmesi imkânsızdır. Ancak suçun icraî hareketlerinin kısımlara bölünebildiği zamanlarda teşebbüs söz konusu olabilir. Zimmet

konusu eşya para veya kıymetli evrak değilse, bunun dışında kalan mallardansa, malın bulunduğu yerden alınarak failin egemenlik alanına geçirilmesi halinde zimmet suçu tamamlanmış olacağından, nakil aşamasında fail yakalandığında suç teşebbüs aşamasında kalmış olur (Artuk-Gökcen-Yenidünya, 2013).

Yargıtay da uygulamalarında bu durumu destelemektedir ve 5.Ceza Dairesinin 2013/3608 karar sayılı “ ...T. İ. şefliğinde bekçi olarak görev yapan sanıkların kendilerine koruma ve muhafaza etmeleri için verilen mazot bidonlarını dışarıya çıkarırken yakalanmalarının iddia edilmesi karşısında eylemlerinin zimmete teşebbüs suçunu oluşturabileceği ve bununla ilgili yargılama ve delillerin değerlendirilmesi görevinin de üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi yerine, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması,...

Kanuna aykırı, sanıkların temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden esası incelenmeyen hükümlerin 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi gözetilerek CMUK'nın 321 ve 326/son maddeleri uyarınca BOZULMASINA, 18/04/2013 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.” Şeklindeki kararı ile de durumu zikretmektedir.

4.2.6.2 İştirak

Bazı suçlar özellikleri itibariyle sadece belirli bir yükümlülük altında bulunan veya bazı özellikleri bulunan kişiler tarafından işlenebilmektedir. Bu tarzdaki suçlara “özgü suçlar” denilmektedir (Önder, Ceza Hukuku Dersleri, s.168).

Özgü suçlarda suç katılan diğer kişiler iştirak içerisinde değerlendirilir. İştirak kavramı genel özellikleri ile yukarıdaki bölümlerde anlatılmıştı. Zimmet suçu da failinin kamu görevlisi olması şartı arandığından özgü bir suç niteliğindedir. Zimmet suçunun işlenişine katılan kişiler TCK 40/2’de belirtildiği üzere katkılarına göre azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilirler.

Yargıtay 5.Ceza Dairesi 2013/5203 karar sayılı kararında noterlikte gerçekleşen bir zimmet olayında noterlik çalışanlarına yardım eden ve noter

çalışanı olmayan kişilerin asli fail olarak cezalandırılmalarını kanuna aykırı bularak ‘ ‘ *Özgü suçlardan olan zimmet suçuna sanıklar C. T, Z. C., H. D., E. K. ve E. M.'nun TCK'nın 40/2. maddesi uyarınca azmettiren ya da yardım eden sıfatıyla iştirak edebileceği, bu itibarla iştirak şeklinin belirlenmesi gerektiği nazara alınmadan ve gerekçesi de açıklanmadan asli fail gibi cezalandırılmalarına karar verilmesi,... Hükümlerin... BOZULMASINA* ’ ’ şeklinde bir karara hükmederek bu iştirak olgusunu yinelemiştir.

4.2.6.3 İçtima

Zimmet suçu içtimaa ilişkin genel kurallara tabidir. Ancak zimmet suçu ile diğer bazı suçlar arasındaki ilişkiden bahsetmek gerekmektedir. Zimmet suçunun işlenişi sırasında belgede sahtecilik yapmak suçunun da işlenmesi halinde TCK m.212'deki özel düzenlemeye istinaden fail her iki suç için de ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Zimmet suçu özü itibariyle görevi kötüye kullanma suçunun özel bir şekilde işlenmiş halidir. Bu nedenle zimmet suçunda faile ayrıca görevi kötüye kullanma suçundan ceza verilmez. Failin zimmetine geçirdiği eşya birden fazla kişiye ait olsa dahi fail tek bir suçtan cezalandırılır. Aynı kişiye ait malları değişik zamanlarda zimmetine geçirmesi halinde eylem sayısı kadar zimmet suçuna hükmedilmesi gerekmektedir. Ancak fail tek bir suç işleme iradesi içerisinde bu eylemlerini gerçekleştirmiş ise TCK 43/1 uyarınca zincirleme suç hükümlerine göre cezada belirli bir artırım yapılarak cezalandırılır (Artuk-Gökçen-Yenidünya, 2013).

4.2.7 Etkin Pişmanlık

Türk Ceza Kanunu 248. Maddesinin ilk fıkrasında soruşturma evresine geçilmeden önce zimmete geçirilen malın aynen iadesinin gerçekleşmesi veya uğranılan zararın tamamının tazmini olması halinde cezada indirimle gidileceği düzenlenmiştir. Devamındaki ikinci fıkrada ise soruşturma evresine geçilmiş ancak henüz kovuşturmaya başlanmamışken gönüllü olarak zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi halinde cezanın yarı oranında

indirileceğini belirtilmiştir. Hüküm kesinleşmeden önce etkin pişmanlık gösterilmesi halinde ise cezada üçte bir indirim yapılacaktır.

Görüldüğü üzere cezada indirim oranları, etkin pişmanlığın gösterildiği zamana göre değişmektedir. Etkin pişmanlıktan istifade edebilmek için aynen iade veya tazminin gönüllü olarak gerçekleşmesi gerekmektedir.

4.3 İrtikâp Suçu

4.3.1 Genel Bilgileri

İrtikâp sözcüğü Türk Dil Kurumu sözlüğünde “kötü iş yapma, kötülük etme, yalan söyleme, hile yapma” anlamlarında kullanılmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). İrtikâp eylemi suç olarak ise Türk Ceza Kanunu’nun 250. Maddesinde düzenlenmiştir. Madde düzenlemesine göre; irtikap eylemi görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanması veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kişi icbar eden, görevinin sağladığı güveni kötüye kullanarak hileli davranışlarla kendisine menfaat sağlayan veya karşısındaki kişinin hatasından yararlanmak şeklinde belirtmiştir.

İrtikâp eyleminin cezalandırılması ile devlete ve kamu görevlilerine karşı duyulan güvenin, kamu görevlilerinin yetkilerini kötüye kullanması ve bireylerin böylelikle zarara uğratılmasını engellemektedir. Kamu görevlilerinin böylece faaliyetlerini mevzuata uygun bir şekilde yürütmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Hukuk terminolojisine bakıldığında ise irtikâbın kamu görevlisinin kendisine sağlanan nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına sağlamaya veya vaat etmeye bir kişiyi icbar ya da icraî veya ihmali davranışla ikna etmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Gürelli, s.7 vd.).

Kanun metnine ve tanımlara bakıldığında irtikâp suçunun icbar ve ikna suretiyle işlenebileceğinin düzenlendiği görülecektir. İcbar kelimesi “cebir” kökünden türemiş olup “şiddet-tehdit kullanmak” gibi anlamları barındırmaktadır. İkna sözcüğü ise “kandırma, razı etme” anlamlarını taşımaktadır. Aşağıda ayrıntılı şekilde bu kavramların irtikâp suçunun işleniş şekilleri olduğu anlatılacaktır.

4.3.2 Benzer Suçlardan Farkı

İrtikâp suçunun faili sadece kamu görevlisi olabilmektedir. Bu nedenle kamu görevlileri tarafından işlenen diğer suçlar ve normal kişiler tarafından işlenen bazı suçlar ile karıştırılması mümkündür. Bu nedenle

irtikâp suçu ile karıştırılması mümkün olan diğer bazı suçların aşağıda kısaca anlatılması faydalı olacaktır.

4.3.2.1 Yağma Suçu

Yağma suçu; Türk Ceza Kanunu'nda bir kimseye karşı cebir veya tehditte bulunarak menfaat sağlamak zorunda bırakmak şeklinde tanımlanmıştır.

Tanımdan hareketle icbar suretiyle irtikâp suçu ve yağma suçunun benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Ancak icbar suretiyle irtikâbın unsuru olan “cebir” mağdur üzerinde manevi bir baskı kurmayı ifade etmektedir. Yağma suçundaki “cebir” ise fiziksel şiddet boyutuna varmış bir zorlamadır. Kısaca irtikâp suçundaki cebir bu fiziksel şiddet boyutuna varmamalıdır (Evik, Sonay, İrtikap Suçu, GS HFD, 2007/2, s.47 vd.).

4.3.2.2 Dolandırıcılık Suçu

Dolandırıcılık suçunun konusu failin hileli hareketler ile mağduru aldatarak kendisine haksız yarar sağlamasıdır. İkna suretiyle irtikâp suçunda ise; fail olan kamu görevlisi hileli eylemlerle mağduru hataya sevk ederek kendisine haksız yarar sağlamaktadır. Her iki tanıma bakıldığında irtikâp ve dolandırıcılık suçların birbirine benzediği söylenebilir. Ancak aralarındaki farka bakacak olursak; ikna suretiyle irtikâp suçunda fail kamu görevlisidir. Ayrıca kamu görevinin kendisine sağladığı güveni kötüye kullanarak suç işlenebilmektedir (Evik, Sonay, İrtikap Suçu, GS HFD, 2007/2, s.56-57 vd.).

4.3.2.3 Görevi Kötüye Kullanma Suçu

İrtikâp suçunda fail idare ile olan ilişkini gayrimeşru bir amaç için kullanmaktadır. Bu haliyle de irtikâp suçu ile TCK m257’de düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunun özel bir şekli olduğunu söylemek mümkündür.

4.3.2.4 Zimmet Suçu

İrtikâp suçu sadece kamu görevlisi tarafından işlenebilen bir suç olması nedeniyle zimmet suçuyla da yakın benzerlik içerisindedir. Kamu

görevlisinin eyleminin zimmet mi yoksa irtikâp mı olduğu sorusunun cevabı mağdurun zilyetliği özgür iradesiyle mi yoksa iradesini sakatlayan başka bir nedenle mi devredildiğine göre değişir.

Eğer mağdur suça konu malı iradesini sakatlayan bir neden ile devretmiş ise burada kamu görevlisinin eyleminin irtikâp suçunu oluşturduğu söylenecektir.

4.3.2.5 Rüşvet Suçu

İrtikâp suçunun en çok benzediği suç rüşvet suçudur. Her iki suçta da kamu görevlisi görevi sebebiyle yasa dışı bir kazanç sağlamaktadır. Ancak iki suç birbirinden farklı kılan özellikler vardır. Rüşvet suçunda rüşvet alan ve veren arasında hukuka aykırı da olsa bir anlaşma vardır ancak irtikâp suçunda kamu görevlisinin karşısındaki kişi yarar sağlamak için zorlanır veya ikna edilir. Rüşvet suçunda rüşvet veren kişi de fail durumunda olmasına rağmen irtikâp suçu tek failli bir suçtur (Evik, Sonay, İrtikâp Suçu, GS HFD, 2007/2, s.56-57 vd.).

4.3.3 Korunan Hukuki Değer

Kamu görevini layığı ile yapma sorumluluğu içerisinde olan kamu görevlisinin içerisinde bulunması gereken doğruluk, dürüstlük ve sadakat yükümlülüğüne aykırı davranarak kendisine haksız menfaat sağlaması ile işlediği irtikâp suçunda korunan hukuki değer kamu idaresine ve kamu görevlisine yüklenen güvenin sarsılması olduğu söylenebilir.

Kamu gücü; devletin ve diğer kamu kurumlarının toplumu oluşturan insanlara karşı yerine getirmekle yükümlü oldukları kamu görevlerini ifa edebilmeleri için kamu görevlilerine tanınan kavramdır. Bu kavramın kamu görevlisi tarafından kendine özel menfaat temin etmek için kullanıldığı durumlarda kamu idaresinin doğru şekilde işlememesi sorunu ortaya çıkar. İrtikâp suçu ile görevin gereklerine aykırı davranan kamu görevlisi ayrıca kamuya güvenen bireylerin karar verme iradelerine de müdahale ederek, onları bu hakkı kullanmaktan mahrum bırakmış olur. Görüldüğü üzere irtikâp suçunun cezalandırılması ile birden fazla hukuki değer de koruma

altına alınmaya çalışmaktadır (Evik, Sonay, İrtikap Suçu, GS HFD, 2007/2, s.53 vd.).

4.3.4 Suçun Unsurları

4.3.4.1 Fiil

İrtikâp suçu icbar veya hileli hareketler ile karşıdaki kişiyi ikna etmek ya da bu kişinin düştüğü hatadan faydalanmak suretiyle işlenen bir suçtur (Akçin, Kamu İdaresinin Güvenirliliği ve İşleyişine Karşı İşlenen Suçlar, Ankara- 2007, s.69.).

TCK m.250’de üç çeşit fiil yasaklanmıştır. Bunlar; “... Bir kimseyi icbar etme”, “... İkna etme” ve “hatasından yararlanma” şeklinde ifade edilmiştir. Bu üç fiilin ayrı ayrı olması yeterlidir. Bir arada bulunmaları gerekmez. İrtikâp suçunun koruduğu hukuki değer in öncelikle kamu idaresine duyulan güvendir. Bu nedenle de irtikâp suçunun oluşması için kamu zararı oluşması şart değildir. Yani fail kamu görevinin sağladığı ayrıcalıkları kötüye kullanarak; mağduru kendisine veya başkasına karşı yarar sağlamaya icbar veya ikna ederse ya da mağdurun hatasından faydalanırsa suç tanımsal anlamda tamamlanmış sayılır (Koca, M. 2015:247-279).

4.3.4.2 Fail

TCK m.250’de geçen “...bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi...” ve “...bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi” düzenlemelerinden irtikâp suçunun failinin kamu görevlisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu özelliği ile irtikâp suçu özgü olan bir suçtur. Kamu görevlisinin bu sıfatı kazanış şeklinin meşrutiyeti suçun gerçekleşmesinde önem arz eder. Fiil, kamu görevinin usulsüz üstlenildiği bir durumda işlendiği durumda irtikâp suçunun oluşmadı mümkün değildir. Kamu görevlisi sıfatının sonradan kaybedilmesi veya tatil ya da mesai saati dışından fiilin görevli işlenmesi durumları ise suçun oluşması açısından önem taşımaz. Failin kamu görevlisi olması durumundan bahsedilmiş ise de; özel yasa hükümlerine göre memura benzetilen kişilerin durumu ise tartışmalıdır. Örneğin; Kooperatifler Kanununda kooperatifin yönetim kurulu üyelerinin “suç teşkil eden fiil ve

hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı’’ devlet memuru gibi cezalandırılacakları düzenlenmiştir. Ancak bu kişiler eylemlerini kooperatifin malvarlığına karşı işledikleri için burada irtikâp suçundan bahsedilemez (Koca, M. 2015:247-279).

4.3.4.3 Mağdur

Sadece gerçek kişiler bir suçun mağduru olabilmektedir. Tüzel kişiler ise sadece suçtan zarar gören sıfatı alabilirler. Bu sebeple Devlet de bir suçun mağduru olamaz, suçtan zarar gören olabilir. İrtikâp suçunda asıl mağdur; kendisine icbarda bulunulan, ikna edilen veya hatasından yararlanılan gerçek kişi olur. Tüzel kişilerin icbar, ikna edilmesi ya da hatasından yararlanılması gibi durum olmayacağından dolayı bu suçun mağduru da olamayacaktır. İcbar edilen, ikna edilen veya hatasından yararlanılan kişi aynı zamanda kamu görevlisine de yarar sağlayan kişi olabileceği gibi bu mutlak bir durum değildir. İrtikâba uğrayan kişi ile yararı sağlayan kişilerin ayrı olması halinde ise, icbar edilen, ikna edilen veya hatasından yararlanılan kişi mağdur olurken, yarar sağlayan kişi de suçtan zarar gören kişi olacaktır. Son olarak değinmek gerekir ki kamu görevlisinin, ilişkide olduğu kamu idaresi de suçtan zarar gören olarak kabul edilmesi gerekmektedir (Kambur, M.N. 6352 Sayılı Kanun Değişiklikleri Çerçevesinde Türk Ceza Hukukunda İrtikâp Suçu, 2013).

4.3.5 Hareket Şekillerine Göre İrtikâp Suçu

İrtikâp suçu işleniş şekline icbar suretiyle irtikâp, ikna suretiyle irtikâp ve hatadan yararlanma suretiyle irtikâp olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

4.3.5.1 İcbar Suretiyle İrtikâp

TCK m.250/1’de icbar suretiyle irtikâp suçu düzenlenmiştir. İrtikâp suçunun bu şeklinde kamu görevlisi olan fail, kamu görevinin kendisine sağladığı kamu gücünü kötüye kullanarak bir kimseyi kendisine veya başkasına yarar sağlamaya veya yine bu amaçla vaatle bulunmaya cebir ile zorlamaktadır. Bu suç tipinde hangi hukuki değer ya da değerlerin koruma

altına alındığı, maddede geçen ‘‘yarar’’ ifadesinin ne olduğu gibi meseleler halen tartışmalıdır. İcbar suretiyle irtikâp suçunda kamu görevlisi, mağduru kendisi yararına borçlandırıcı bir işleme sokabileceği gibi tasarrufta bulunmaya zorlayarak da doğrudan yarar sağlayabilmektedir. Mağdurun burada vermek zorunda kaldığı gayrimeşru rıza açık ya da zımni bir şekilde olabilir. İcbar suretiyle irtikâbın dayandığı ‘‘cebiri’’ kavramını günlük hayatta kullanılan cebir kavramından ayıran nokta buradaki cebrin kamunun verdiği bir güce dayanmasıdır. Bundan hareketle bir kimsenin icbara maruz kalması, şayet kamu görevlisi tarafından görevinin gereği olan nüfuzun kötüye kullanılması şeklinde gerçekleştirilmemiş ise bu durumda başka suçlar gündeme gelebilecektir. İcbar suretiyle irtikâp suçunda ‘‘icbar’’ kişinin iradesini etkileyen manevi etkiyi ifade etmektedir. Bu şekilde mağdur haksız bir işlem veya fiille ilişkilendirilmek istemeyerek işinin görülebilmesi için bir yarar sağlaması gerektiğini düşünür ve bu yararı sağlamaya veya en azından vaatte bulunmaya kendisini mecbur hisseder. İrtikâp suçunun işleniş şekillerinden biri olan icbar suretiyle işlenmesi halinde önem arz eden bir husus da kamu görevlisi olan fail tarafından yapılan korkutmanın hayatın olağan akışına uygun bir korkutma olması gereğidir. Buradaki korkutmanın mağdurun kurtulma ihtimalinin mutlak suretle ortadan kalması gerekmez. Ancak buradaki korkutmanın, mağdurun bu durumdan etkilenerak kendisini haksız menfaat sağlayamaya veya vaat etmeye mecbur hissedebileceği bir düzeye ulaşması gerekir. Misal mağdur, kamu görevlisinden kolayca kurtularak da aynı işi yaptırabilecek ise burada icbardan söz etmek mümkün olamaz (Sarıtaş, Erkan, 2022: 683-724). Buradaki icbar belli bir eşiği geçmemelidir. Aksi bir durumda irtikâp değil yağma suçundan söz edilir. Kamu görevlisinin haksız davranışı karşısında kişinin kendisini mecbur hissederek kamu görevlisi veya onun yönlendireceği bir kişiye menfaat temin etmesi durumunda, kamu görevlisi tarafından rüşvet veya görevi kötüye kullanma suçlarından değil, icbar suretiyle irtikâp suçundan dolayı cezalandırılması yoluna gidilir.

4.3.5.2 İkna Suretiyle İrtikâp

Kanun koyucu icbar suretiyle irtikâp suçu için “görevin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması” şartına koymuş iken ikna suretiyle irtikâp suçu için de “görevin sağladığı güvenin kötüye kullanılması” şartını koymuştur. İrtikâp suçunun bu tipinde fail mağduru hileli hareketler ile yararın sağlanmasını yasa ve görevin gereği olduğuna inandırmaktadır. Mağdurun ikna etmeye yönelik hareketlerin farklı şekilleri vardır. İkna, sözlü veya yazılı olabileceği gibi ikisinin bir arada bulunması ile de sağlanabilir. Burada iknainın hayatın olağan akışına göre mağdurun bir yarar sağlamak zorunda olduğuna inanacak bir düzeyde olması gerekir. Mağdurun ikna olup olmaması suçun oluşumu açısından önem arz etmemektedir. Basit tavsiye ve söylemler ikna olarak kabul edilemez. İkna ancak mağdurun iradesinin bir etki altına alınması ile meydana çıkar (Evik, Sonay, İrtikap Suçu, GS HFD, 2007/2, s.53 vd.).

İkna suretiyle irtikâpta kamu görevlisinin yine kendisine kamu gücünün verdiği güveni kötüye kullanması gerekmektedir. İkna suretiyle irtikap suçu sadece aktif eylem ve davranışlar ile gerçekleşebilir. Soyut veya pasif durumlarda ise bu suç oluşmaz.

4.3.5.3 Hatadan Yararlanma Suretiyle İrtikâp Suçu

TCK m.250’nin 3.fıkrasında; irtikâp suçunun mağdurun hatasından faydalanmak suretiyle de işlenebileceği düzenlenmiştir. İrtikâp suçunun bu şekilde fail, mağdurun bilgisizlik, dalgınlık veya bir başka sebeple içerisine düştüğü hatadan faydalanarak kendisine haksız bir menfaat sağlar. TCK m.250 ‘nin gerekçesinde; hatadan yararlanma suretiyle irtikâp suçunun ikna suretiyle irtikâp suçunun bir işleniş şekli olduğundan bahsedilmiştir. Suçun bu halinin cezalandırılmasının altında yatan sebep kamu görevlisinin hataya düşen bir bireyi aralarındaki hukuki ilişki nedeniyle bilgilendirme yükümlülüğü bulunmasıdır (Koca, 2015:247-279).

4.3.6 Özel Görünüş Şekilleri

İnceleme konusu diğer suçlarda olduğu gibi irtikâp suçunda da özel görünüş şekilleri; teşebbüs, iştirak ve içtima olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir.

4.3.6.1 Teşebbüs

Teşebbüsün ne olduğuna dair açıklamalar yukarıdaki kısımlarda rüşvet suçu içerisinde ayrıntılı olarak anlatılmıştır (sayfa 24-26).

İrtikâp suçu yarar sağlama veya vaatte bulunma ile tamamlanan bir suçtur. İrtikâp suçu teşebbüse elverişli bir suçtur. İrtikâp suçunun yukarıda da anlatıldığı gibi üç hareket şekli bulunmaktadır. Bu şekillerden cebir suretiyle irtikâp ve ikna suretiyle irtikâp suçları; uygulanan cebir veya ikna hareketinin karşılığında yarar sağlanmaması veya vaat edilmemesi halinde teşebbüs aşamasında kalmış olur. Ancak hatadan yararlanmak suretiyle irtikâp suçu ihmale dayalı bir şekil olduğundan, teşebbüse elverişli değildir. Cebir ve ikna şekillerinde yarar sağlandıktan sonra yararın mağdura geri döndüğü durumda ise suç tamamlanmış, teşebbüsten söz edilemez (<https://www.hukukihaber.net/masallah-maral-irtikap-sucu>).

4.3.6.2 İştirak

İrtikâp suçu sadece kamu görevlisi tarafından işlenebilmesi nedeniyle özgü bir suçtur. Diğer özgü suçlarda olduğu gibi irtikap suçunda da suçun işlenişine iştirak eden kişiler azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu olabilirler (Artuk-Gökcen-Yenidünya, 2013).

Yargıtay 5. Ceza Dairesi de 2011/21967 karar sayılı kararı ile; irtikap suçunun işlenişine katılan kişilerin azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu olabileceklerini belirtmiştir.

4.3.6.3 İçtima

İrtikâp suçu görevi kötüye kullanma suçunun özel bir görünüş biçimidir. Bu nedenle irtikâp suçundan yargılama yapılırken ayrıca görevi kötüye kullanma suçundan da hüküm kurulamaz. İrtikâp suçunun zincirleme

şekilde de işlenebilir. Fail irtikâp suçunu oluşturan eylemini farklı zamanlarda aynı mağdura karşı işlediği durumlarda tek bir irtikâp suçundan bahsedilecek ve tek bir cezaya hükmolunacaktır. Ancak verilecek cezada TCK 43 maddesi uyarında artırımı gidilecektir. Kamu görevlisi olan failin tek bir eylem ile birden fazla mağdura karşı irtikâpta bulunması halinde de yine zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır. İkna suretiyle irtikâp suçu temelinde hileli hareketler ile işlenen bir suç olması nedeniyle, işleniş sırasında evrakta sahtecilik suçunun da işlenmesi mümkündür. Bu durumda TCK m.212 uyarında ayrıca sahtecilik suçundan da hüküm kurulacaktır (Artuk-Gökcen-Yenidünya, 2013).

4.3.7 Etkin Pişmanlık

Etkin pişmanlık halinin uygulanabilmesi ve failin cezasında indirim yapılabilmesi için kanunda özel bir düzenleme bulunması gerekmektedir. Kanun koyucu her ne kadar rüşvet ve zimmet suçları için etkin pişmanlık halini düzenlemiş ise de; irtikâp suçu açısından etkin pişmanlık kapsamında bir düzenlemeye yer vermemiştir. Bu nedenle bu suçta etkin pişmanlık halinin uygulanamayacağını söyleyebiliriz.

SONUÇ

Kamu görevlisi kavramı, Türk Hukukunda önem arz eden bir kavramdır ve bu nedenle de birden fazla hukuk dalının konusunu teşkil etmektedir. Ceza hukukundaki kamu görevlisi kavramı, kavramın içerisine giren kişilerine farklı bakış açıları ile bakılması nedeniyle daha geniş bir kapsama sahiptir. Ceza hukuku açısından kamu görevlisi kavramını anlamak tek başına yeterli olamaz. Ayrıca Anayasa Hukuku ile İdare Hukukuna ait bilgilerden de faydalanmak gerekmektedir.

Ceza hukukunda kamu görevlisi düzenlemesine 5237 sayılı yasanın 6.maddesinde yer verilmiştir. Eski kanunda sadece memur şeklinde bir düzenleme varken kanun koyucu tarafından yeni ceza kanununda kamu görevlisi kavramı tercih edilmiştir. Kamu görevlisi kavramı memur kavramına nazaran daha geniş bir kavramdır. Konumu ve faaliyetine bakılmaksızın kamu görevi üstlenen herkes kamu görevlisi olarak kabul edilmektedir. Memur kavramı yerine kamu görevlisi kavramını kullanan Ceza Kanunu, Anayasa'nın 128. Maddesine paralel bir düzenlemeye yer vererek hukuk düzenimizde tek yönlü bir uygulama oturtmaya çalışmıştır.

Kamu görevlisinin üstlendiği görevin niteliği itibariyle, kamu görevlisine karşı husumet beslenerek asılsız suçlamalara maruz kalma ihtimali yüksektir. Kanun koyucu da bu durumu öngörerek kamu görevlisinin soruşturulmasını bazı sıkı kurallara tabi tutmuştur. Kamu görevlisi hakkında görevi ile ilgili olarak işlediği iddia olunan bir suçta ihbar veya şikâyeti alan Cumhuriyet Başsavcılığı doğrudan soruşturmaya başlayamaz. Cumhuriyet savcısı ilk olarak 4483 sayılı kanunun 3. Maddesinde belirtilen izin makamlarından soruşturma izni talebinde bulunur. İzin vermeye yetkili makam izin talebini aldıktan sonra izin verebilir de vermeyebilir de. İzin verilmesi veya izin verilmemesi üzerine itiraz edilerek soruşturma yapılması yönünde karar verilmesi halinde soruşturma işlemlerine başlar.

Kanun koyucu bazı özel haller ve özel suçlar açısından ise soruşturma izni alınması gerekmeden soruşturma yapılmasına imkân

tanımıdır. Bu suçlardan rüşvet, zimmet ve irtikâp suçları bu çalışmada özel olarak incelenmiştir. Bu suçların faili olan kamu görevlisinin soruşturulması için soruşturma izni gerekmemesi bu suçların devlet idaresinin güvenilirliğine ve işlerliğine ilişkin olmasından kaynaklanmaktadır.

Rüşvet, zimmet ve irtikâp suçları kamu idaresine karşı işlenen suçlardır. Bu suçların ortak noktası hepsinin koruduğu değerin kamu idaresine duyulan güveni korumaktır. Bu suçlarda zarara uğrayan kişi adli makamlara herhangi bir başvuruda bulunmasa bile soruşturma ve kovuşturma resen yürütülecektir. Bu suçları işleyen kamu görevlileri kamu idaresini “satın alınabilir” bir duruma getirerek toplumda kamu idaresine duyulan güvenin zayıflamasına sebep olmaktadır. Bu suçların işlenebilmesi için kamu görevlisinin göreve geliş şeklinin önemi bulunmamaktadır. Ancak suça konu eylemin kamu görevlisinin görevi ile bağlantılı olması gerekmektedir. Aksi durumda başka suçların oluşma ihtimali olacaktır.

KAYNAKÇA

Ahmet Ekin & Muzaffer Taş. (2023, Şubat 13). Ceza Hukukunda İctima Nedir? Türleri Nelerdir? Geliş tarihi 20 Eylül 2024, gönderen <https://www.ekinhukuk.com.tr/ceza-hukukunda-ictima/>

Artuk, M. E., Gökçen, A., & Yenidünya, A. C. (2015). Ceza hukuku, özel hükümler (15. baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.

Avcı, M. (2007). MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN ÜZERİNE BİR İNCELEME. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XI(3-4), 273-294. Geliş tarihi gönderen <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebyuhfd/issue/63092/961741>

Aydın, A. H. (2010). Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı. Ankara Barosu Dergisi, (1), 0-0. Geliş tarihi gönderen <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abd/issue/33777/374076>

Ayhan Önder. (1992). Ceza Hukuku Dersleri. İstanbul: Filiz Kitapevi.

Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer, & Cemil Kaya. (2023). Türk İdare Hukuku. İstanbul: Savaş Yayınları.

Baran Doğan. (t.y.-a). Kamu Görevlilerinin Yargılanması ve Soruşturma İzni. Geliş tarihi 20 Eylül 2024, gönderen Avukat Baran Doğan website: <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/memurlar-ve-kamu-gorevlisi-hakkinda-sorusturma-izni-verilmesi-nedir.html>

Baran Doğan. (t.y.-b). Suça İştirak, Azmettirme, Yardım Etme ve Cezası. Geliş tarihi 20 Eylül 2024, gönderen Avukat Baran Doğan website: <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/suca-istirak-nedir-suca-yarim-etme-ve-azmettirme-cezasi-tck.html>

Can, N. (2021). TÜRK CEZA KANUNU'NDA ZİMMET SUÇU (TCK m. 247- 249). Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 25(43), 239-278. Geliş tarihi gönderen <https://dergipark.org.tr/en/pub/duhfd/issue/59581/857590>

Cengiz Apaydın. (t.y.). RÜŞVET SUÇU (TCK m.252). Geliş tarihi 20 Eylül 2024, gönderen Hukuki Haber website: <https://www.hukukihaber.net/rusvet-sucu-tck-m252>

Cihan Kanlıgöz. (1993). 1982 Anayasasına Göre Kamu Görevlisi Kavramının Anlam ve Kapsamı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 43(1), 169-197.

Erdal Baytemir. (2010). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Rüşvet Suçu. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (88), 333-388.

Faruk EREM. (1985). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (C. 3). İstanbul: Seçkin Yayınevi.

Güzel, S. (2022). 4483 SAYILI KANUN KAPSAMINDA YETKİLİ MERCİNİN SORUŞTURMA İZNİ KONUSUNDAKİ KARARI İLE BU KARARA İTİRAZA İLİŞKİN HÜKÜMLERİN SÜRE YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(2), 2082-2110. <https://doi.org/10.32957/hacettepehdf.1174292>

İsmail Malkoç & Mahmut Güler. (t.y.). Uygulamada Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (C. 2). Ankara: Adil Yayınevi.

İsmet Giritli, Pertev Bilgen, & Tayfun Akgüner. (2006). İdare Hukuku Dersleri. İstanbul: DER Yayınları.

Kanbur, M. N. (2013). 6352 Sayılı Kanun Değişiklikleri Çerçevesinde Türk Ceza Hukukunda İrtikâp Suçu (TCK m.250). Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 19(2), 1177-1208. Geliş tarihi gönderen <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/48280/623841>

Kaya, S. (2021). İdari sorumluluk bağlamında kamu görevlisinin kişisel kusuru (Yayımlanmamış doktora tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

Koca, M. reis. (2016). İRTİKÂP SUÇU. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, (6), 247-279. Geliş tarihi gönderen <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mdergi/issue/16886/175844>

Özbek, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010;

Özgenç, İzzet, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002;

Maşallah Maral. (2019.). İRTİKAP SUÇU. Geliş tarihi 20 Eylül 2024, gönderen Hukuki Haber website: <https://www.hukukihaber.net/masallah-maral-irtikap-sucu>

Sulhi DÖNMEZER. (1984). Özel Ceza Hukuku Dersleri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Sulhi DÖNMEZER & Sahir ERMAN. (1983). Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku (C. 2). İstanbul: Filiz Kitapevi.

Parlar - Akın - Hatipoğlu, Bankacılık Ceza Kanunu, Yayın Matbaacılık, Ankara, 2010;

Poyraz, M. (2021). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunundaki Rüşvet Suçunun Lafzı Üzerine Bir İnceleme (m.252, 253 ve 254);

Sarıtaş, Erkan, İcbar Suretiyle İrtikâp Suçu, Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, 71 (2) 2022;

Tezcan- Erdem- Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 2023;

Topuz, İbrahim, Kamu Görevlilerini Soruşturma ve Yargılama Usulleri, HD Yayıncılık, İstanbul, 2010;

Toroslul, Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, 2023;

[www.danistay.gov.tr/Danistay Bilgi Bankası](http://www.danistay.gov.tr/DanistayBilgiBankasi);

Yargıtay 5. CD 2007/9276 karar sayılı kararı;

Yargıtay 5. CD. 16.4.1998 tarih ve 1998/3834 karar sayılı kararı;

Yargıtay 5.CD 2008/935 karar sayılı karar;

Veli Özer Özbek, Koray Doğan, & Pınar Bacaksız. (2023). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler. İstanbul: Seçkin Yayıncılık. Geliş tarihi gönderen https://www.seckin.com.tr/kitap/turk-ceza-hukuku-ozel-hukumler-veli-ozel-ozbek-koray-dogan-pinar-bacaksiz-s-p-213146814?srsltid=AfmBOopzVAiUdEEFMAY2Sn2J4l_-nF5wUWPEB7Fxc8dzGcDRBEYDHWuW

Vesile Sonay Evik. (2007). İrtikap Suçu. (2), 47-74.